

Temmuz - Ağustos 2018

ISSN: 1306 - 3731

Fiyatı : 7 TL.

13.
YIL

Akplınar

76.
SAYI

KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ

Kuruluş T. : 01.01.2006

Kurucusu : İsmail ÖZMEL

ANLAMAK SAĞLIKTIR

**PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN
İLE
YENİ TÜRK EDEBİYATI
ARAŞTIRMALARI
ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ**

**İMZA GÜNLERİ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU**

**MÜFİDE FERİT TEK'İN
TÜRKÇE KONUŞAN
COĞRAFYALAR
ROMANI: AYDEMİR
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN**

**ŞEHİR KÜTÜPHANELERİ
İsmail ÖZMEL**

**YEDİ MEŞALE VE AHMET
HAŞİM
Murat SOYAK**

Çimen Özçam

Niğmet Alparslan

Abdullah Satoğlu

Mehmet Nuri Parmaksız

Şahin Uçar

Bekir Oğuzbaşaran

Basri Akdemir

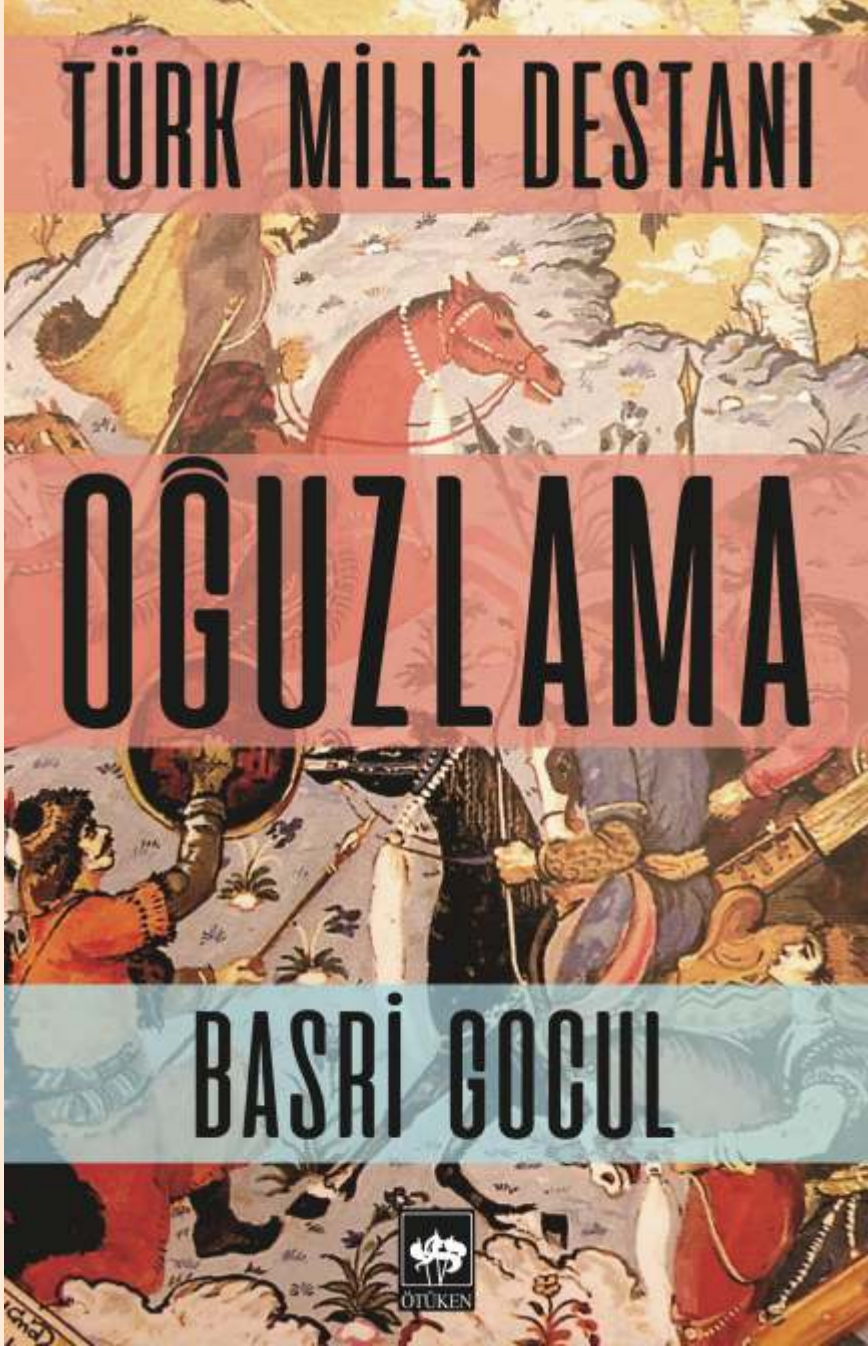
Mehmet Baş

Gülçin Yağmur Akbulut

Abdülkadir Güler

Cemal Karsavran

DESTAN ŐAIRİ BASRİ GOCUL'UN
ÖLÜMSÜZ ESERİ TÜRK MİLLİ
DESTANI OĖUZLAMA YAYINLANDI

Destan okumaya vakti olmayanlar,
belki bir eksiklik duymamış olabilirler ama
OĖuzlama'yı okuyunca niye bu kadar
geç kaldık diye hayıflanacaklardır.
İsmail Özmel

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail ÖZMEL
ismailozmel@hotmail.com

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL
Murat SOYAK
Nevzat TOPAL
Mehmet BAŞ

DANIŞMA KURULU(HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI (Em. Öğretim Üyesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE
Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Sayısı: 4 TL
Yıllık Abone Bedeli: 50 TL
Resmî Abone Bedeli: 120 TL
Yurtdışı Abone Bedeli: 30 Avro
Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

GRAFİK & TASARIM

Hüseyin BİLEN

**BASIM YERİ
KARAN OFSET**

İlhanlı Mah. Aydınlık Cad. 95/A • NİĞDE
Tel: 0.388 233 66 22 • Belgegeçer: 0.388 233 88 11

İÇİNDEKİLER

- 3 **ŞEHİR KÜTÜPHANELERİ**
İsmail ÖZMEL
- 5 **PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN İLE
YENİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI
ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ**
Öğr. Gör. Nimet ALPASLAN
- 10 **İMZA GÜNLERİ**
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
- 14 **MÜFİDE FERİT TEK'İN
TÜRKÇE KONUŞAN COĞRAFYALAR
ROMANI: AYDEMİR**
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN
- 22 **"VA-GON PENCERESİNDEN"
İBRAHİM MİNNETOĞLU**
Abdullah SATOĞLU
- 25 **İÇİMDE AĞLAYAN BİR ÇOCUK**
Mehmet Nuri PARMAKSIZ
- 26 **YEDİ MEŞALE VE AHMET HAŞİM**
Murat SOYAK
- 31 **SALÂ**
Şahin UÇAR
- 33 **NİYE SEN OLMAYASIN?**
İsmail ÖZMEL
- 34 **POETİKA RUBAİLERİ:**
- 35 **SÖYLENMEMİŞ ŞARKILAR**
Basri AKDEMİR
- 36 **GURBET DAĞLARI**
Mehmet BAŞ
- 37 **ÜRKEK SERÇE**
Gülçin Yağmur AKBULUT
- 38 **ŞAİR MURAT SOYAK 'IN "DİRENİŞ TAŞI"
ADLI KİTABINI OKURKEN**
Abdülkadir GÜLER
- 41 **UNUTULAN BİR DERGİ: HİSAR
(Mehmet Çınarlı'nın Aziz Hatırasına)**
Çimen ÖZÇAM
- 44 **GÜNEŞ DENİZE**
Cemal KARSAVRAN

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmıyın geri verilmez. Yayınlanması istenen yazıların el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve şiirlere ücret ödenmez. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

Sevgili Akpınar Okuyucuları,

TÜRKÇE VE YENİ KELİMELER

Bazı incelikleri bir örnekle anlatmak daha anlamlı olur. Mesela bir ziyafet sofrasındasınız. Masada çok çeşitli yiyecekler var. Yemeğe oturanlar bu yiyeceklerin hepsinden yemek zorunda mıdır? Elbette değildir. İşte dil ve edebiyat böyle bir şey. Kimseyi şöyle yaz, ille de şu kelimeleri kullan diye zorlamak mümkün değildir. Dil zengin bir ziyafet sofrasıdır, şair yazar bu sofradan istediklerini tabağına alır ve yer.

Seçici olmak güzeldir, ama anlaşılır olmak da güzeldir, okunmak ve anlaşılacak daha güzeldir. Belki Türkçe sevdalıların bir kısmı demek istiyor ki, okullarımızda çocuklarımıza geniş bir kelime hazinesi kazandıralım ve lazım olduğunda dışarıdan ödünç kelime almak mecburiyetinde kalmasın, bu dağarcıkta yüzyılların mirası ve yeni dönemin türetilen Türkçe kelimeleri de olsun. Hepsi de Türkçenin zenginliğidir demek istiyorlar. Ya değilse yabancı kelimelere karşılıklar bulunmasına hiçbir Türkçe sevdalı karşı durmaz, duramaz. Böyle tedbir almazsak Türkçe taşlı tarlaya döner, çocuklarımız ne yazacaklarını, ne okuyacaklarını bilemezler. Özellikle batıdan gelmeye devam eden kelimelere karşılıklar bulunmalıdır. Bunun için de Türkçenin en büyük hazinesi olan kelime türetme yollarını işletmek gerekir. Bilmek fiilinden bilgi, bulmak fiilinden bulgu, sezmekten sezgi, duymaktan duygu, sormaktan sorğu ne güzel kelimeler değil mi? Kelimenin anlamında en küçük bir tereddüde yer yoktur. Anlam avucumuzun içindedir.

Şair ve yazarlar yazılarında istedikleri kelimeleri kullanabilirler. Böyle kelimelere takılıp kalmaktansa, Türkçeye güzel örnekler kazandırmaya çalışmak meseleyi daha gerçekçi bir şekilde çözecektir.

Akpınar güzel söyleşiler, yazılar ve şiirlerle huzurunuzda. Beğenerek okuyacağınızı umuyorum.

Sizler de yazı ve şiirlerinizle katkıda bulunabilirsiniz.

Akpınar'ın ilginize ve sevginize ihtiyacı vardır. Onu yaşatmak için abone olmanızı, abone bulmanızı bekliyor, selam ve saygılarımızı sunuyorum.

İsmail ÖZMEL

ŞEHİR KÜTÜPHANELERİ

İsmail ÖZMEL

Her düşüncenin her icraatın bir mantığı ve mesnedi vardır. En anlaşılmas, en girift işleri yapan kişilerin de bir dayanağı vardır. Bu belge ve bilgileri bilmeden bir değerlendirme yapmak eksik olabilir, kusurlu olabilir. Bu sebeple bir konu değerlendirilirken hangi yöntemler uygulanabilir.

Bu bir demokrasi meselesi ise, bu bir insan hakları meselesi ise gelişmiş demokrasilerdeki uygulamalarla, Anayasa Mahkemesinin kararları ve ilmi içtihatlarla dayanarak bir değerlendirme yapılabilir. Eğer siz haklar ve hürriyetler ve onların genişletilmesi gayretlerinin hiç görülmediği ülkelerin şartları ile meseleye açıklık getirmeye çalışırsanız, gayretlerinizin boşa gideceğini söylemek bir kehanet olmaz.

Mesele bir eğitim meselesi ise bunun DEĞERİNİN BELİRLEYİCİ ÖLÇÜSÜ ne olabilir diye düşünmekte haklısınız. Çünkü eğitimle ulaşılması gereken hedef iyi belirlenmez ve tarif edilmezse gayretlerin dağılıklığı asıl hedefi gittikçe uzaklaştırır, siz eğitim ve öğretim işini çözecekseniz önce ne yapmak, nereye ulaşmak istediğinizi açık seçik belirtmeli ve önce bu gaye konusunu açıklığa kavuşturmak durumundasınız.

Nasıl bir gençlik yetiştirmek istiyorsunuz?

Bugünkü geldiğimiz noktada aksayan yerler ve yönler nelerdir? Yeni nesil konuştuğu dili, Türkçeyi yeterince biliyor mu? Edebi metinlerle tanışıklığı ne kadardır? En az bir yabancı dili öğretilim, ikinci bir alfabe öğretilim dinimizi öğretilim diyebilirsiniz. Bu bilgileri vermekte bir gayeniz vardır. Ana dilimizi iyi öğrettikten sonra bir veya birden çok yabancı dili öğretmek, bunu becerebiliyor muyuz? Öğretemiyoruz. Öyleyse dil konusunda bir metot eksikliğini kabul etmeliyiz. Biz yabancı dil öğretmenlerine önce Türkçeyi ve Türk edebiyatını iyi derecede öğretmemiz gerekir. Sonra öğretmeni olduğu yabancı dili öğretilim, sonra o da çocuklarımıza gerektiği gibi öğretsin.

Yabancı dille eğitim yaptığını iddia eden okullardaki şartlar ve imkânlar, hakikaten derslerin bir kısmını yabancı dille yapacak kadar Türkçe'ye ve o yabancı dile hâkim mi?

İşin ciddiyetini önce kim kavrayacak, gençlere hedef tayin eden merci önce bu kanatlarla bu kuş uçar mı, uçmazsa hangi kanatları ilave etmek gerekir yahut da hedefi tayin edecek olan anlayış, önceden tespit edilmiş bir kalıba gençliği sığdırmaya mı çalışacak yahut da ortak aklı egemen kılarak bir orta yolu mu tercih edecek? Denilebilir ki eğitimde geniş kapsamlı bir beyin fırtınası dönemi yaşamamız gerekecek.

Hangi yönünüzü ön plana çıkarmak isterseniz isteyiniz önce okumayı birinci derecede ihtiyaçlarımız arasına dâhil etmemiz yani okumamız gerektiğine çocuklarımızı ikna etmemiz ve bu alışkanlığı onlara kazandırmamız gerekir. Bunun için de onlara çok güzel kütüphaneler ve çok güzel kitaplar sunmamız isabetli ilk adımdır. Bunun için de her şehir merkezine mükellef bir kütüphane kurmayı planlamamız ve uygulamaya koymamız gerekir diye düşünüyorum.

Şehir Kütüphanelerinin işlevi ne olmalıdır?

Şehirlerimiz bir kültür ve sanat hazinesidir. Bunların bir kısmı müzelerde, kütüphanelerde, bir kısmı da vatandaşın elindedir veya hafızasındadır. Bu eserler uzmanlar eliyle derlenip değerlendirilerek bedeli mukabili kütüphanelere intikal ettirilmesi sağlanabilir.

Bunlar içinde eski yazma eserler, defterler, şeriye sicilleri, eski vakfiyeler ve buna benzer belge ve bilgilerin toplanması onların kaybını önleyeceği gibi, bunlardan faydalanmak isteyen araştırmacıların ve okuyucuların istifadesine sunulması da sağlanmış olur.

İlk adım olarak her şehir merkezine milyonluk kitapları, belge ve görüntülü tespitleriyle süslenmiş bir güzel ve geniş kütüphane kurmayı önemli işler listesine almamız ve en kısa sürede uygulamaya koymamız gerekir diye düşünüyorum.

PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN İLE YENİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Öğr. Gör. Nimet ALPASLAN

Sayın Enginün, dergimiz Akpınar adına Yeni Türk Edebiyatı araştırmaları hakkındaki bu söyleşi için size teşekkürlerimizi sunuyoruz.

NA: Ömrünüzün büyük bir kısmını Türkoloji çalışmalarına, bilhassa uzmanlık alanınız olan Yeni Türk Edebiyatı araştırmalarına vakfettiğinizi biliyoruz. Bu sürecin genel bir değerlendirmesini yapmanız mümkün müdür?

İE. Lise yıllarımdan başlayarak Divan edebiyatına karşı büyük bir ilgi duymuştum ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü de bu merakım dolayısıyla seçmiştim. Nitekim, üniversite bitirme tezim de Eski Edebiyat'tan idi. Yeni Türk Edebiyatı bölümünde hocamız olan Prof. Dr. Mehmet Kaplan'dan asistanlık teklifi geldiğinde kabul ettim. Çünkü geçen zaman içinde Yeni Türk Edebiyatının kökleri üzerinde dururken Divan ve Halk edebiyatlarından uzak kalmanın imkânsızlığını görmüştüm. Yeni Türk edebiyatı alanındaki bütün hocalarımız da edebiyatın sürekliliğinden söz ederken Divan edebiyatına gittikleri gibi daha da öncesine uzanmaktan kendilerini alamıyorlardı. Bu bakış tarzı bana çok cazip gelmişti. Çalışma tarzım biraz dağınık olduğu için, bu kusurumu alanım için zevkli ve verimli bir alışkanlığa çevirmem zor olmadı. Yıllar boyu zevkle çalıştım, alanımızdaki eksiklikleri önce öğrenci olarak görmüştük. Metin neşri merakı buradan doğdu, hatta antolojilerin hazırlanması. Bir metindeki ufak bir nokta, eğer dikkatimi çekmişse, zamanla müstakil bir çalışmaya dönüştü. Zevkli bir meşgaleydi, hep zevk alarak çalıştım. Geçmişin yazarları, bir anlamda, en iyi anlaştığım sohbet dostlarım oldular.

NA: Edebiyat araştırmalarının olmazsa olmazı diyebileceğimiz edebiyat teorisi, edebî tenkit ve edebiyat tarihi çalışmaları şeklinde üç ana ayağı vardır. Bunlardan her biri ile ilgili bugün Türkiye'de yeterince çalışma yapılmakta mıdır, yapılıyor ise bu çalışmalar ne düzeydedir?

İE. Sözü ettiğiniz bu üç ana ayak aslında birbiriyle yakından ilgilidir, hatta denilebilir ki biri olmazsa öteki de olmaz ve eksik kalır. Türk edebiyatında kuramdan söz eden ilk yazarımız, etkisinde kaldığı Lanson'u tanıtan ve onun yöntemini uygulayan Prof. Fuad Köprülü'dür. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan eski edebiyat incelemelerinde yöntem arayan bir şahsiyettir. Hatta Prof. Dr. Mehmet Kaplan onun

“edebiyat tarihi edebiyatın tarihi olmalıdır” cümlesinde ifade ettiği yöntem arayışlarının Prag Okulu ile benzerliğine dikkati çekmiştir. Yeni Türk edebiyatı metinlerini anlama ve yorumlamada yöntemin önemini ilk fark eden Prof. Dr. Mehmet Kaplan olmuştur. Arkadaşı Âli Söylemezoğlu’na yazdığı mektuplarında, batılı incelemecilerin eserleriyle karşılaştıktan sonra metni ne kadar derinleştirebildiğini heyecanla anlatmaktadır. Tevfik Fikret üzerindeki doçentlik tezi bu bakımdan dikkati çeken bir çalışma olmuştur. Mehmet Kaplan bütün ömrü boyunca batı yöntemleri ve kuramları üzerinde durmuş, öğrencilerini bunlara yöneltmiştir. Günümüzde yöntem ve kuramdan söz etmeyen edebiyat incelemesi yoktur diyebiliriz. Ancak burada büyük bir eksikle karşılaşyoruz. Batılı yazarlar kuramlarında veya yöntem uygulamalarında daima zengin Avrupa edebiyatlarının felsefe ve edebî eserlerine dayanmaktadırlar. Bizim genç incelemecilerimizin çoğu bu eserleri tanımadıklarından, söylenenleri yeterince değerlendiremedikleri gibi, bir kısmı da yabancı dil yetersizliği dolayısıyla yöntem seçimlerinde yanılmaktadırlar.

Edebiyat tenkidi edebiyatımızda öteden beri mevcuttur, zaten başka türlü sü olamaz. Hem bir metnin değerlendirilmesinde belli değer ölçülerini kullanmak gerekir, hem de edebiyat kuramında eleştiri sayesinde seçilecek örneklere başvurulur, edebiyat tarihine girecek metinler de yine eleştiri sayesinde ayıklanır.

Edebiyat tarihi de nispeten kuram ve yöntemden daha önceye aittir fakat yine de biz çağdaş edebiyat tarihi çalışmalarını Prof. Fuad Köprülü ile başlatıyoruz. Elbette Lanson bugün aşılmış bir merhaledir, fakat yine de bu yöntemi bütünüyle yok sayamayız. Onun edebî eseri sadece çevresindeki şart ve eserlerin etkisiyle açıklamasını kabul etmesek de zaman zaman hepimiz bunlardan yararlanmak ihtiyacını hissederiz. Yeni Türk Edebiyatı tarihinin en önemli kitabını yazmaya başlayan, ne yazık ki bitiremeyen Ahmet Hamdi Tanpınar olmuştur. Tanpınar eserinin önsözünde “metotta seyyal kaldığını” zira amacının çok karışık ve kamaşık bir dönemi açıklamak olduğunu belirtir. Yazılışından sonra pek çok yeni belge bulunmuş ve incelemeler yapılmış olsa da XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi hiçbir zaman değerini kaybetmeyecek, önemli bir edebiyat tarihidir, zira onu her okuyan, her okuyuşunda önünde yepyeni araştırma yolları açıldığını görecektir ve bu ufuk açıcı eserden asla vazgeçemeyecektir.

Günümüzde çoğunlukla çeviri eserlere dayanarak tenkit, yöntem ve edebiyat tarihi konularında çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Görebildiğim kadarıyla, genç araştırmacılar, sadece kendi yaşlılarının çalışmalarını kaynak olarak almakta, temel araştırmalara uzanmaya lüzum görmemektedirler.

NA: Sizin edebiyat tarihi çalışmalarınızla Yeni Türk Edebiyatı alanında önemli bir boşluğu doldurduğunuzu biliyoruz (Yeni Türk Edebiyatı- Tanzimat’tan Cumhuriyet’e ve Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı). Bu çalışmaların büyük bir emek ürünü olduğu ilk bakışta anlaşılır. Ayrıca Türk edebiyatında da henüz benzeri bir çalışma yoktur. Bu eserler hakkındaki değerlendirmeniz nedir?

İE. Bir yazar, eserini yazıp bastırınca, onu az çok tatminkâr bulmuş demektir. Bu iki kitabı da yazmak benim uzun yıllarımı aldı. Yeni Türk Edebiyatı-Tanzimat'tan Cumhuriyet'e'nin sadece yazılması altı yıl sürdü. Ondan önceki hazırlık dönemi elbette daha uzundur. Az önce övdüğüm Tanpınar'ın kitabından sonra bir edebiyat tarihi yazmak şüphesiz ki bir cüret sayılmalı. Fakat Tanpınar'ın eseri yarım kalmıştı. Ondan sonra yazılanlar ise alandaki son ciddi çalışmaları kaynakçalarında bile zikretmemişlerdi. Merhum hocamız Mehmet Kaplan ile bir edebiyat tarihi yazmayı planlamıştı, fakat o bu projeye başlayamadan öldü. Öğrencilerimizden, dostlarımızdan edebiyat tarihi yaz talebi geliyordu. Sonunda bu işe kalkıştım, zor oldu, fakat bir boşluğu doldurmasından dolayı memnunum. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın özellikle roman ve hikâye bölümü beni tatmin etmedi. Devri hemen her eseri ve şahsı ile verme arzusu, edebiyat dünyasındaki her şeyden söz etme arzusu kronolojik sıralamayı kaçınılmaz kılmış olsa da, bu bölüme başka bir şekil vermek daha doğru olabilir düşüncesinden hâlâ kurtulamadım, fakat bundan sonra böylesine hacimli bir işe kalkışabileceğimi de pek sanmıyorum.

NA: Türkiye'de yapılan mukayeseli edebiyat çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

İE. Mukayeseli edebiyat araştırmaları ne yazık ki ilerlemiyor. Bir alan yeterince ciddiye alınmazsa neyle sonuçlanacağını en çarpıcı örneği bu alandaki çalışmalardır. Mukayeseli edebiyat bir alan çalışmasının adıdır. Günümüzde çok gelişmiş, kendi içinde müstakil araştırma alanlarına ayrılmıştır. Mukayese ise hemen her araştırmada başvurulmuş bir yöntemdir. Türk edebiyatı başından itibaren bir bütündür, yazarları arasında yapılacak karşılaştırmalar mukayeseli edebiyatın değil, sadece edebiyat araştırmalarının bir ürünüdür. Mukayeseli edebiyatta dil, kültür farklılıkları aranır. Maalesef böyle araştırmalara pek az rastladım.

NA: Bugünkü Türk edebiyatının görünümü hakkında neler söyleyebilirsiniz, Türk nesrinin ve Türk şiirinin günümüzde güçlü temsilcilerinden söz edilebilir mi?

İE. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda zaten bunlardan söz etmiştim. Roman ve hikâyede çok ilginç, okumaktan büyük zevk duyduğum kitaplar oldu. Onlar yazılabildiğine göre, eminim ki, daha başkaları da vardır. Şiir Türk edebiyatının daima en güçlü damarı olmuştur. Ne yazık ki, ben son yıllarda yeterince günümüz edebiyatını takip edemiyorum. Onun için bu konuda görüşümü ifade edemeyeceğim.

NA: Türk edebiyatının güncel meseleleri hakkındaki tespitleriniz nelerdir?

İE. Güncel meseleler ülkemizde yaşayan herkes gibi, yazarların da meselesidir. Türkiye'nin bütün güncel meseleleri de bu eserlere bir şekilde giriyor.

Türkiye de bütün dünya gibi yeniliklerle karşı karşıya. Ayrıca artık unutuldu denilen eski nefretler ve inançlar hortlamış durumda. Bütün dünya zaman zaman çıldırma benziyor. Günümüz insanı bir de bunlarla uğraşmak zorunda. Edebiyatçının ve daha genel anlamda sanatçıların bunların dışında kalması mümkün mü? Edebiyat da elbette yaşamın bütün anlarını ve meselelerini yansıtmaktadır. Göze çarpan bazı özellikleri şöyle maddeleştirebilirim:

1. Yazarlar kendilerinden önceki yazarları okumuyorlar. Böylece hem sanatçı hem de incelemeci, geniş ve uzun edebiyat tecrübesinin dışında kalıyor.
2. Televizyon ve film senaryoları edebî eser peşinde gitmeyi engelliyor.
3. Bilgisayar sayesinde kolay metin yazılıyor. Kolay metin, kolay okunmayı ve kolay unutulmayı da beraberinde getirmektedir.
4. Gazeteler edebiyat konusuna yeterince yer ayrılmıyor. Edebiyata ayrılan yer de çoğunlukla işin magazin boyutunda kalıyor.
5. Edebiyat dergilerinin sayısı çok azaldı ve bütün bayilerde bulunmamakta. Bundan dolayı İstanbul'da ve taşrada büyük fedakârlıkla dergiciliği sürdürenlere büyük saygı duyduğumu belirtmek isterim.

Bu genel tespitlerin dışında iyi edebî eserler yazılmıyor mu denirse, cevabım, elbette yazılıyor. Hem de o kadar güzel ve unutulmaz eserler çıkıyor ki yazarlarının sonraki eserlerini de heyecanla bekliyorum.

NA: Türkiye'nin tamamına yayılmış, sayısı 100'ü aşkın üniversitede Türkoloji kürsüleri bulunmaktadır, Türkoloji'nin bugünkü durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Türkoloji bölümlerinin sayılarının artması iyi bir şey. Dilerim nitelikli elemanlar da bulmuşlardır. Yirmi yıl kadar önce emekliye ayrıldığım için genç öğretim elemanlarını pek tanımıyorum. Türkçe zaten bildiğimiz dildir, hangi meselesi var ki diye düşünmemelerini dilerim. Bu çok derin ve geniş alana yayılmış dilin ve onun ürünlerinin incelenmesi her şeyden önce bize düşen bir görevdir. Türkoloji'nin merkezinin Türkiye'den başka bir ülkede olması düşünülebilir mi? İnsanı zaman zaman kötümserliğe götüren bazı durumlarla karşılaşılrsa da, ben iyimserliğimden ayrılmamaya kararlıyım. Bu elemanlardan öyle biri çıkar ki, kendisinden önceki bütün çalışmaları aşar. Dilerim, bilimi ciddiye alan ve donanımlı elemanlarla Türkoloji çalışmaları daima yükselsin.

NA: Günümüz basın ve yayın hayatında kullanılan dil ve dil zevki hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

İE: Gazete başlıklarını her görüşümde dehşete düşüyorum ve bütün Türkiye'ye, her gün birkaç kelime öğreterek yakın bir gelecekte İngilizceyi iyice

yaygınlaştırmak görevini gazeteler mi yüklendi diye sormaktan kendimi alamıyorum. Bugün “adisyon” kelimesini birinci sayfadan öğrendik, yarın bir başkası gündeme gelir. En azından Türkoloji ile uğraşanların Türkçe kelimeleri batıdan gelen kelimelere feda etmemelerini dilerim. Kelime seçerken bile kendi diline dikkat etmeyenlerin dil zevki verebileceklerini düşünebilir misiniz?

NA: Bugün hayatımızın her alanına sirayet etmiş olan sanal bir dünya var, bu öncelikle dilimizi sonrasında da edebiyatımızı ne şekilde etkilemektedir?

İE: Ben sanal dünyaya pek aşına değilim. Cep telefonunu, sadece telefon olarak kullanıyorum. Bilgisayarımı da gelişmiş bir daktilo olarak kullanıyorum. Bilgisayarın belgelere ulaşmada sağladığı kolaylığa elbette ben de minnettarım. Fakat ancak işim olunca gerekli sitelerde aradığım bilgiyi buluyorum. Sanal dünya ile yakından ilgilenenlerin bu alanda yeni bir dil oluşturdıklarını da duydum. Şirin fıkralar da anlatıldı. Bunlar şüphesiz ki edebiyatı da dili de etkileyecektir. Daha önceki teknolojik ilerleme, hayat tarzının değişmesi dili etkilemedi mi? Yıllar önce küçük bir çocuğa masal anlatırken “açıl sofram açıl” demiştim, masalda geçtiği şekilde. Sonra da küçüğe, aynı masalı bana anlatmasını söylediğimde boş hafızasına anında kaydettiği masalı kelimesi kelimesine anlatırken “açıl masam açıl” dedi. Çünkü onun dünyasında sofa yoktu. Burada hiçbir bilinçli amaç gizli değildi. Bence dilin nasıl herkesin içinde yerleştiğini gösteren en güzel örneklerdendir. Asırlardan beri dil nasıl değiştiyse, şimdiden sonra da değişecek ve bu değişim bir şekilde edebiyat ürünlerine de yansıyor. Değiştiremediğimiz zaman yabancı kelimeyi almak kaçınılmaz olur.

NA: Son olarak, önceki nesillerin Türk edebiyatına hizmetleri ile bugünü mukayese etmeniz mümkün müdür?

İE. Her ne kadar son iki asırlık edebiyat uzmanlık alanım olsa da, edebiyatı daima bir bütün olarak gördüm. Onun için bize nice yazıtı ulaşmış adlarını bilmediğimiz dil işçilerine, Bilge Kagan, Kültekin ve Tonyukuk başta olmak üzere, asırlar boyu yazdıkları şiirler, nesirler, çevirilerle bugüne kadar seslerini ulaştıran bütün sanatçılara şükran duyuyorum. Zaman elbette bir kısmını devam ettirse de, daima yeni adlar eklenir. Günlük hayatımızda kullandığımız dilin deyimlerini, atasözlerini, çift anlamları hazırlayıp bugüne kadar ulaştıranlara nasıl saygı duymayız? Günümüzde garip bir moda başladı. Unutulan yazar yerine “unutturulan” sıfatı kullanılıyor. Doğrusu ben kasten kimsenin unutturulabileceğine inanmıyorum. Unutturulsa Yunus Emre unutturulurdu. Fakat adını duymadığımız, kitabını okumadığımız bir yazar velveleli bir takdimle yeniden basıldığında, onu okuduğumda, “unutmayı ne yapacaklardı” demekten ben şahsen kendimi alamıyorum. Her nesil, her şahıs, şartların elverdiği kadar kendince seçtiği alana hizmet eder.

* Niğde Ömer Halis Demir Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora öğrencisi.

İMZA GÜNLERİ

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

İmza günleri... Son yıllarda gündemimizden eksik olmayan bir şölen veya bir buluşma süresi... Ülkemiz neredeyse âdeta bir imza günleri takvimine ihtiyaç duyacak gibi... Hangi kurum veya kuruluş, hangi ayın hangi günlerinde imza günleri düzenleyecek, bilmemiz gerekiyor. Mesela Mersin ilimizle veya Beyşehir ilçemizle imza günlerinin tarihlerini bilenleriniz var mı? Haydi işi kolay kılalım, Niğde ilimizdeki 04-13 Mayıs 2018 tarihleri arasındaki kitap fuarından sonraki ilk imza günleri hangi tarihler arasında acaba?

Öncelikle şunu hatırlayalım. Bu tür anlamlı günler genellikle kitap fuarı günlerine denk getiriliyor. Bir hafta kadar süren bu günler boyunca yazar, şair, sanatkâr ve bilim insanları belirlenen gün ve saatlerde gidiyor, okuyucularını bekliyor.

Benim belirleyebildiğim bazı farklı imza günleri de var... Mesela Konya’da, bir dernek yılın bir gününde üyelerini bir büyük AVM’nin özel bir bölümünde birkaç saatliğine bir araya getiriyor ve bir imza günü düzenliyor.

Bir başka imza günü ise bir kuruluşun veya yayınevinin çağrılısı olarak ilimize gelen bir veya iki yazar, özellikle kitapla ilgili bir alanda bu imza işini gerçekleştiriyor.

Bu yazımızı hazırlamamı tetikleyen çok satan bir gazetemizin bir köşe yazısı oldu. Yazar ve eleştirmen Doğan Hızlan, 08 Mayıs 2018 tarihli Hürriyet gazetesindeki köşesine şu başlığı atmıştı: Erzurum’da kitap fuarı. Konu, hem, 21 yıl (1967-1988) üniversite hocalığı yaptığım Erzurum hem de kitap fuarı olunca elbette ilgimi çekecekti. Yazıda sözü edilen fuar yazının gazetede yer aldığı gün açılıyormuş. ‘Keşke Erzurum’da olabilseydim’ diyemeyeceğim, çünkü Erzurum’daki bir kitap sergisiyle ilgili hatıram beni yeniden ürkütüverdi. O kitap sergisinden aşağıda yeri gelince söz edeceğim.

Bu ön bilgilerden sonra asıl konumuza geçmeden önce benim hatırladığım ilk imza gecesi’ne gelmek istiyorum. Şubat 1960-Mart 1965 tarihleri arasında İstanbul’da öğrenci idim. O tarihte İstanbul’un iki üniversitesinden biri olan İstanbul

Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenci olarak bulunuyorum. (Öbür üniversite İTÜ) Aynı zamanda Çapa'daki Yüksek Öğretmen Okulu'nun da öğrencisiyim. İlkinde gündüzleri alan derslerimizi alıyoruz, ikincisinde ise geceleri, şimdilerde adı formasyon'a çıkan öğretmenlik derslerine giriyoruz. Bu ikinci okulumuzun bütün öğrencileri yatılı... Ancak okulumuzun bünyesinde iki de kardeş okul var: Çapa Eğitim Enstitüsü ve Öğretmen Okulu... Bunların ise hem yatılısı var, hem de gündüzlüsü... O dönemin Eğitim Enstitüsü'nün Türkçe Bölümü'nde çok ünlü hocalar ders veriyor. Mesela; Orhan Şaik Gökyay, Behçet Necatigil, Haydar Ediskun, Baha Dürder, Nihat Sami Banarlı, Cemil Yener, Ahmet Kabaklı, Enver Naci Gökşen gibi öğretmenler Türkçe ve edebiyat derslerine giriyor.

Okulumuzun, bir ara benim de yönetim kurulu üyeliğinde bulunduğum öğrenci cemiyeti bir gün imza gecesi düzenledi. Kaç hocamız veya hangi hocalarımız bu imza gecesine katıldı, hatırlayamıyorum. Hatırladığım tek şey, benim Behçet Necatigil hocamıza, çevirisini yaptığı Küçük Mitoloji Sözlüğü adlı eserini imzalattığımdır. Kitaplığımdaki ilk imzalı kitap odur. Tarih 1963.

Katılanlar arasında yer aldığım; ancak çok farklı bir sebeple gerçekleşmeyen bir imza günü maceramız var. Galiba 1970'li yılların sonlarına doğru idi. Bazı kitapçı dostlarımız Erzurum'da bir kitap sergisi açmayı kararlaştırmışlar. O yıllarda Ankara'da büyük çapta kitapçılık yapan genç bir arkadaşımızın kolilerle getirdiği kitaplar belirlenen alanda sergilenmeye başlandı. Erzurum'daki kitapçı arkadaşlar da aynı heyecanı yaşıyorlardı.

Derken bir kıyamet kopuyor ama bu sessiz bir kıyamet. Polis, Ankara'dan gelen kitapçı arkadaşımızın sergisinde bir kitap bulmuş. Kitabın yasaklı olup olmadığını bilmiyoruz ama yazarı dikkati çekiyor. O kitaba el konuluyor ve misafir kitapçı dostumuz da karakola davet ediliyor. Sonuçta bütün heyecanlar sıfırlanıyor ve imza mimza günü filan yapılmıyor. İşte bizim imza günü ile ilgili acı hatıramız. Ve ben o günden sonra bu tür bir imza gününe katılmadım.

İmza günleri nasıl işliyor? Önce İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı günlerinde bir gazetemizin haftalık kitap ekinde çıkan bir karikatürü hatırlayalım. Karikatür çeyrek gazete sayfası boyutunda... Bir kitap fuarının imza günü çizilmiş. Kitap satış stantları (öyle diyorlar) arasında imza günü gelmiş yazarlar var. Karikatürün kenarında da iki kişi konuşuyor. Pek çok yazar ve şairin önlerinin boş olmasına karşı birindeki uzun kuyruğun oluşmasını yorumluyorlar:

"Maşallah, bizimki yine büyük ilgi görüyor..."

"Yok canım, o kadar da değil... O kalabalık ısmarlama kalabalık, önceden ayarlanmış!"

Bu karikatüre can veren ikinci konuşmanın doğruluğunu yıllarca sonra gözlerimle gördüm.

2000’li yılların başı... Çeşme’de çok büyük bir uluslararası toplantıya katılmak için İzmir’deyim. Toplantı öncesi iki gün misafirleri olacağım büyük kızımın damadımın özel bilgilendirmeleri sonucu erken geliyorum. Toplantımızın bir önceki gün İzmir Kitap Fuarı açılıyormuş.

O pazar gününün öğle sonunu Fuar alanındaki kitap fuarına ayırıyoruz. Anlaşıyoruz. İki saat sonra arabamızın yanında buluşacağız. Öyle ya, onların ikisi de doktor... Gezeceğim stantların konuları da değişik olabilir.

Ben özellikle birkaç yayıneviyi ziyaret edeceğim. On kadar kitabımı yayımlayan Akçağ Yayınevi, üç kitabımı yayımlayan Türk Dil Kurumu, iki kitabımı yayımlayan Atatürk Kültür Merkezi, bir kitabımı yayımlayan Ötüken Yayınevi öncelikle ziyaret edeceğim yerler... Elbette Dergâh Yayınevi ile iki bankaya da (Türkiye İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası) zaman ayıracağım.

Söze, karikatürden devam edelim. Akçağ Yayınevi’nin oldukça geniş olan alanına giriyorum. Tanıdık çehreler var. Sohbet ediyoruz. Derken biraz ilerideki uzun bir kuyruk gözüme geliyor. Oraya göre adlandırmak gerekirse uzunun da uzununu... Çünkü imzacıların genişçe bir alan içinde 360 derecelik bir kuşatma (!) yaptıklarını görüyorum. ‘Kimmiş bu ünlü yazar acaba?’ diye aradan başımı uzatınca tanıdık bir yazar olduğunu görüyorum. Ve hemen bir ‘Merhaba, kolay gelsin.’ deyip ayrılıyorum. İyi ki de öyle yapmışım. Kucağındaki küçücük bebeğiyle gelen bir anne kendisine öncelik tanınmasını isteyince aldığı cevap herkesi şaşırtıverdi:

“Kadın (veya hanım), sıraya gir...”

Demek ki dedim, ben de bir öncelik isteseymişim benzer bir cevabı alacaktım.

Dolaş, dolaş, bitmiyor. Üç yerde yaşadığım korsan imza dakikalarından söz etmeden geçemeyeceğim. Akçağ, Ötüken ve Türk Dil Kurumu satış bölümlerinde oturup sohbet ederken, tesadüf bu ya, benim kitaplarımı da sorup almak isteyenler çıkıverdi. Kitabı alıp parasını ödeyen alıcıya kitapçı arkadaşlarımız kibarca bir şeyler söyleyiverdiler:

“Aldığınız kitabı yazarına imzalatmak ister misiniz?”

Alicıda bir heyecan, bir merak...

“Saim Hoca burada mı?”

“Evet, işte burada oturuyor”

Gerisini siz tahmin ediniz. Bütün satış yerlerinde kitaplarını imzaladığım kişiler beni kitaplarımdan tanıyan ancak hiçbir zaman yüz yüze gelmediğimiz için satış yerinde oturan kişinin ben olduğumu bilmeyen okuyucularımdı. Ve imzalardan sonra kısa sohbetler... Öyle ya, çocuklu hanımı fırçalayan ünlü yazar bir de birkaç kitabın imzalanmasına yol açacak sohbete mi dalsındı!

O gün ziyaret ettiğim yerlerden biri de, hemşerim Feyyaz Sağlam ve

arkadaşlarının KIBATEK alanıydı. Ne kadar ısrar ettimse de aldığım iki kitabın parasını ödeyemedim. Benim orayı ziyaret etmem daha önemliymiş. Güzel bir iltifatı doğrusu.

Ertesi sabah Çeşme yoluna düşeceğiz. Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi'nden öğrencim olan, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yardımcı bizim çocukların hemen yakınında oturuyordu. Beni aldı ve yola koyulduk. Söz, kitap fuarından ve yazarımızdan açılınca Dr. Yardımcı sazı eline alıverdi:

“Hocam, o yazar üç dört gün önce bizim fakülteye geldi. Ne kadar tanıdığı hoca varsa ziyaret edip sözünü ettiğiniz imza gününü dile getirerek öğrencilerin oraya yönlendirilmesi istedi!”

Kalabalık ve Vehbi'nin kerrakesi...

Bu danışıklı imza günlerinden birine de Konya'da tanıklık ettim. O günlerde adı henüz konulmamış olan Alaeddin Tepesi'nin eteklerindeki Kılıçarslan Parkı'na kocaman çadırlar kurulmuştu. Mevsimi hatırlamıyorum ama hava bayağı soğuktu. Hafiften de kar yağıyor olabilirdi. Yayınevime bana bir konferans saati almıştı. Zamanında gidip konferansımı verdim ve yayınevimin satış yerine geçtim. O da ne? Koca çadırın içinde uzun bir kuyruk. Çadırın içini doldurmuş, sokağa taşmıştı. Gelenlerin çoğu ortaokul öğrencileriydi. Biraz daha küçük olanları babalarıyla gelmişlerdi. Sordum. ‘Filan yazarın imza günü...’ dediler. Tanınmış bir Türk yazarıydı. Yerimden kalkıp imza masasının yanına yaklaştım. Boyumun uzunluğundan yararlanarak aradan baktım. O idi... O, ünlü bir ekolün yazar ve şairlerinden biri idi. İmza aşamasında yanındaki bir kişi adınızı sorduktan sonra, ‘Saim’e sevgilerimle...’ diye yazıyor, yazarımız da Yedi Sekiz Hasan Paşa’yı hatırlatan bir çeviklikle imzasını atıveriyordu. O gün yüzlerce kitap imzalanmış olmalı...

Bu çocukları, belki de pek kolay anlayamayacakları bu kitabı imzalatmaya kimler yönlendirmişti? Benim yorumum yok, karar sizin.

Bu yıl Konya'da kitap sergisi veya kitap günleri diyebileceğimiz üç etkinlik gerçekleştirildi. Elbette üçünü de kaçırmadım. Hepsinden kitap aldım. Ancak tam adını hatırlayamadığım sonuncusunda ise bizim İLESAM birimine girip yazar ve şairlerden birer ikişer kitap alıp imzalatınca kimliğimiz ortaya çıkıverdi. Hoca'yı kaçırmamak için hemen Türk Dil Kurumu'nun satış yerine geçip aldıkları Ad Bilimi I Giriş adlı kitabımı imzalatıverdiler. Yine bir korsan imza anları...

Ömür biter diye başlayan sözümüzü biraz değiştirerek yazımızı noktalayalım: ... kitap günleri ve tamamlayıcısı olan imza günleri bitmez.

NOT: İzmir ve Konya'daki imzacı yazarların adlarını sakın merak etmeyiniz. Bunlar, benim adlarını vermek istemediğim yazarlar olmayabilir de sizin tanıklık ettiğiniz başka yazarlar olabilir.

MÜFİDE FERİT TEK'İN TÜRKÇE KONUŞAN COĞRAFYALAR ROMANI: AYDEMİR

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Müfide Ferit Tek (1892-1971), henüz 24 yaşında iken romantik Turancılık ülküsünü işleyen Aydemir romanını (Halk Kütüphanesi, İstanbul 1918) yazdı. Bu roman, Halide Edip Adıvar'ın Yeni Turan (1913) romanından sonra Türk edebiyatında Turancılık konusunu işleyen ikinci eserdir.

Romanda hem Anadolu Türklüğünün hem de Orta Asya Türklüğünün sorunları irdelenirken arka planda bütün dünya Türklerinin birleşmeleri üzerinde durulur. Roman, beşerî aşkla millet aşkının iç içe paralel yürütüldüğü bir kurguya sahiptir. Bir tarafta Demir'le Hazin arası beşerî aşk sergilenirken, öbür tarafta hem Demir'in hem de Hazin'in Türk milleti aşkı yoğun olarak verilir.

Demir yüceltilmiş bir Turancıdır. Pek çok özelliği bakımından İsa peygambere benzetilir. Romanın şairane sanathı bir üslubu ve etkileyici bir kurgusu vardır.

Kısaca Romanın İçeriği:

Hazin ve Nevin'in babası olan Nedim Paşa, entrikalara dahil olmamış, soy temizliğini muhafaza edebilen bir saray adamıdır. Kişisel menfaatini düşünmeden hep devlet için çalışır. Cesurdur, doğruları padişaha bile söylemekten çekinmez. Jön Türklerin lideri Ahmet Rıza Bey ile mektuplaştığı için Ankara valiliğine gönderilir. Daha önce kızları Hazin'i konservatuvar, Nevin'i de tıp tahsili için Paris'e göndermişti ama saraydan uzaklaştırılınca kızları da tahsilleri tamamlanmadan geri çağrılır.

Hazin, 1907 yılında padişahın iradesiyle bir bakıma zorla Neyyir'e verilir. Hadise şöyle olur: Neyyir, Tam Meşrutiyetçi bir Jön Türk olup Almanya'da okumuş bir binbaşısıdır. Almanya'dan dönüşte Hazin'i görmüş ve ona delicesine âşık olmuştur. Nedim Paşa ise kızını ona vermez. Bunun üzerine intihara kalkışır. Adalet Bakanı olan Neyyir'in babası, durumu padişaha sunar. Padişah araya girerek, Hazin istemeye istemeye Neyyir'le evlendirilir.

Hazin'in ondan sonra adeta hayatı kararır, neşesi kaçır. Demir'e olan aşkı hep devam eder. 1911'de Trablusgarp savaşı çıkar ve Neyyir savaşa gider.

Bu arada Demir, Türkleri bilinçlendirmek ve onlara yardım etmek için Türkistan'a gider. Demir Orta Asya'ya, Türkistan'a Hive, Buhara, Kaşgar ve diğer

Türk şehirlerine gidecek, Semerkand'ı birinci merkez yapacaktır. Asıl amacı Türkleri uyandırmaktır. Her şehirde bir ocak kuracaktır. Bu ocaklar birbirine bağlı olacak, bir gün gelecek, bunlar bütün Türk ili üstüne kurulmuş bir milliyet ağı gibi her tarafının birden gelişimini doğuracaktır.

Demir, 20 yaşında iken 8 yaşındaki Hazin'in özel hocası olmuştu. Demir'in Büyükbabası Sultan Aziz devrinde Buhara'ya gitmiş bir topçu binbaşısıdır. Babası kalpsiz bir adammış. Annesi ise çok iyi biri. Türk birliği sevgisini annesinden öğrenmiş. Türkistan'a biraz da aşkı Hazin evli olduğundan dolayı, ondan kaçmak için gider. Zamanla birbirlerine sırlıslıkla âşık olmuşlardır.

Demir Türkistan'a giderken Hazin'e İstanbul'da kalıp Türkleri sanatla uyarma ve bilinçlendirme görevi verir. Çünkü İstanbul manevi yoksulluk, cahillik ve bencillik içindedir. Hazin, sanatın kuvvetiyle Türklüğü diriltecektir. Kemanını alacak, Türk köylerinde dolaşarak Türk kahramanlıklarını, Odin'in, Buda'nın tanrılığını, Cengiz'in medeniyetini terennüm edecektir. Her geçtiği köy, kemanının büyüyle uyanacak, anlattığı masallarla kendini öğrenecek ve Turan mesut olacaktır. Sanat ve aşkla Türklüğü diriltecektir. Demir onu İstanbul Ocağının temeli yapar. İstanbul'u uyuracak, Anadolu meselesini ortaya koyacak ve Türkleri sevecektir.

Hazin de aşkı Demir gittikten sonra evini okul haline getirir ve öğrenci yetiştirmeye başlar. Hazin, yasal kocası olan Neyyir'e sadakatle Demir'e olan yasak aşkı arasında kalır. Neyyir, Trablusgarp Savaşından yaralı döner. Bir süre sonra da ölür.

Demir, Türkistan'da Köhne Ürgenç şehrine varır. Ruslar ora Türklerinin tek medreselerini yıkmıştır. Mescitlerine gidip ibadet etmelerine de izin vermezler.

"Bu cümle hepsinin başına bir yumruk gibi indi ve yine bir şey söylemeden uzun uzun düşündüler. İstedikleri ne idi? Türk boyunu semayı gösteren minareler, Türk büyüklüğünü tehlil eden muazzam camiler değil, mazlum ırklarına ağlayacak küçük bir mescit, ezilen maneviyatlarının yaralarına ilahi bir teselli verecek fakir bir mabet." (s.66)

Alimcan içini çekerek: "Ah bizi kim kurtaracak?" diye sızlanır. "Bu bütün Türklerin göğsünden kopup gelen bir feryattı." (s.66)

İçlerinden genç olan Nurullah şöyle der:

"Duydunuz mu? Hakanın memleketinden bize bir elçi gelmiş. Bize kardeşlerimiz Osmanlıların selamını getirmiş. Köyleri dolaşarak herkese iyilik ediyormuş. İşsizlere iş buluyor, okumayanlara okumak öğretiyor, fakirlere para, aça ekmek, kitapsıza kitap, cahile ilim veriyor, herkesi düşünüyor, herkesi seviyormuş. Ve kurtuluş gününün yaklaştığını müjdeliyormuş. O düşmanı bile olsa başı ucunda bekleyip şifa bulduruyormuş. Kendini öldürmek isteyene bile evini açıyormuş. Zaten kapısı kilitli, ekmeği açık dururmuş. Fakirlere yardım edebilmek için kışın

titreyerek soğukta yatarmış. Bütün insanları, bütün ilimleri bilir ve her şeyi evvelden keşfedermiş.” (s.66-67)

Nurullah, “Ben de Aydemir Hanın yanına gideceğim” der. Demir’e Türkistanlı Türkler “Aydemir Han” ismini verirler.

Çocuğu hasta olan şifa bulsun diye Aydemir Hana götürür. Onun sesini, sözünü işiten, ona bağlanır, ona yaklaşan bir daha geri dönmez. Türkistan Türkleri etrafında toplanırlar, onu sever sayarlar, her sözünü emir telakki ederler. Demir, Türkistan Türklerine hem Türklüklerini, tarihlerini, kültürlerini, kimliklerini hatırlatır, hem onların eğitim, tarım, sağlık alanlarında gelişmeleri için çalışır, sosyal haklarının takipçisi olur.

Demir, Neyyir’in öldüğünü duyunca Hazin’in kendisine kalacağını düşünür, heyecanlanır ve ona olan aşkı daha artar. Onunla birlikte olmayı ve ortaklaşa çalışmalar yapmayı tasarlar. Türkleri kurtarmak ülküsü ile Hazin’e olan aşkı arasında gider gelir.

Buhara’da İmam Kulu Han Medresesinde işçilere ders verir. Bu arada Ruslara ajanlık yapan Diken Musa’yı sokakta sarhoş halde yatarken bulur, evine götürüp tedavi eder. Diken Musa, Demir’e her türlü kötülüğü yaptığı, Ruslara ispiyonladığı halde Demir ona Allah rızası için bakar ve iyi davranır. Demir ona kötü de olsa Türk kardeşi olarak bakar.

Demir, Türkistan’ın pek çok yerini dolaşır. Semerkant’a gider. Onu büyük bir kalabalık karşılar. Onu büyük bir kahraman, bir kurtarıcı olarak görürler.

Taşkent’te büyük bir kolera salgını çıkınca Demir insanüstü bir çabayla hastaların yardımına koşar, halka korunma usulünü öğretir, şehri kurtarır, orada halk arasında efsaneleşir. Her akşam işçilerin toplandığı kahvehanelerde onlara masal şeklinde yazılmış Türk tarihi kitabı okur. Milliyetlerini, ırklarını tanımalarına hizmet eder.

Medresede kalır, yakacak bir şeyi yoktur. Sıkıntılar çeker. Bir yandan da Ahunt Ömer gibiler kendisini Ruslara şikâyet eder. Ahunt Ömer, medresesinde önce Demir’in hoca olmasını ister. Demir de yabancı dil, spor, musiki gibi yeni dersler koymak istediğini söyler. Ancak Demir medreseyi geliştirince onu istemez olur. Demir’e düşman olmaya başlar. Demir’in aleyhinde çalışır. Ruslara ajanlık yapar. Ziraat Bankasını ve gazeteyi kapattırır. Ziyetullah Ruslar aleyhine vaaz ediyor diye ispiyonlar. Medreseyi, işçi sendikasını kapattırmaya çalışır.

Ahunt Ömer ona kötülük yaparsa da o, ona iyilikle, merhametle karşılık verir. Ahunt Ömer, Gülgen Camii’nde Demir’in kuracağı işçi şirketi aleyhine vaaz verir. Bu işin günah olduğunu, faize bulaşacağını söyler, Demir’e kanmamalarını ister. Ziyetullah, Ahunt Ömer’e karşı çıkar, Demir’i savunur. Camide Ahunt Ömer’i tutanlarla Zinetullah taraftarları arasında kavga çıkar. Bu sırada Demir gelir ve kavga durur. Kara Musa adlı Rus ajanı Rus inzibat memurlarını getirir. Rus polis Ahunt Ömer’i, Diken Musa’yı, Ahmet’i, Zinetullah’ı ve Demir’i tutuklar. Ancak Prens

Loboboyski onları “Kavgalarına istedikleri gibi devam etsinler ve birbirlerini boğsunlar” diyerek salıverir.

Demir 10 yıldır Türkistan’dadır ve artık İstanbul’a dönmeyi düşünür. Bu arada hastadır. Hazin’i düşünür, onu özler, ona olan aşkı depresir. Birinci Dünya Savaşı başlamıştır. Ruslar en tehlikeli yerlere, en hastalıklı yerlere Türkleri gönderirler. Demir, Hazin’i Türkistan’a Türklere yardım etmeye çağırır. Ölmek üzere olduğunu ve gelmesini ister.

Demir’in 20 öğrencisi mezun olur. Turan’ın değişik şehirlerine ayrılacaklar, oralarda okullar açacaklar, dernekler kuracaklar ve diğer hizmetleri yapacaklardır. Her öğrenci, hocalarına saygıdan dolayı isimlerinin önüne “Aydemir” ismini eklerler. Mesela Aydemir Mehmet, Aydemir Ahmet gibi. Hepsi de topluca hasta olan hocaları Demir’in yanına giderler. Ellerini öperler. Onun ismini ve hizmetlerini devam ettirmeye, yaşatmaya yemin ederler. Demir’in öğrencilerine vasiyeti şu olur:

“Çocuklarım, bir gün gelecek beşerin saadetini insanların muhabbetinde ve kendini unutmakta bulacaksınız. O gün cennete ermiş olacaksınız. Artık sizin için orada durdukça elem, keder, hodbin ıstıraplar ve arzular kalmayacaktır. Lahuti bir sükunet içinde olacaksınız. Fakat size vasiyetim: Oradan sakın dönmeyiniz. Bu felaketlerin en fecisidir.” (s.107)

Birinci Dünya Savaşı çıkınca Türkistan Türkleri Demir’e ne yapacaklarını sorarlar. Osmanlıya karşı Rusların safında savaşmak istemediklerini, Ruslara isyan edeceklerini söylerler. Demir de onlara sabretmelerini, isyan etmemelerini, isyan ederlerse tamamının Ruslar tarafından kırılacağını söyler. Savaş başlayınca Ruslar Türkleri toplayıp cepheye sürerler. Bu sırada Türkler isyan ederler. İsyanın başlatıcıları arasında sayılan Ahunt Ömer tutuklanır. Karısı çocuklarıyla Demir’e gelir ve yardım ister. Demir isyana kışkırtanın Ahunt Ömer değil, kendisi olduğunu söyler. Bunun üzerine mahkeme, Ahunt Ömer’i salıverir. Demir’in ve 12 öğrencisinin idamına karar verirler.

Demir idam edilmeden önce şunları söyler:

“Hazar’ın arkasından bir güneş nasıl parlak çıkıyor, o Türk güneşi... Bak bütün Türk illerini aydınlattı. Oh ne bahtıyarım... Türkler mesut olacaklar... Ya Rabbim bu güneş ne sıcak! Artık bu kalpler üşümeyecek.... Çocuklarım! Bugün biz öleceğiz fakat emelimiz artık yaşayacak, yaşasın emel, yaşasın Türkler!..”(s.118-119)

Demir 12 öğrencisiyle birlikte idam edilir. Demir Hz. İsa’ya, 12 öğrenci de biraz İsa’nın 12 havarisine benzetilmiş. Semerkanlı Türkler bu idamlar karşısında şu sloganı atarlar:

“Yaşasın Han Demir, yaşasın Türkler, yaşasın Turanlılar!..”(s.122)

Hazin gelir ve Demir’in mezarı başında ağlayarak Demir’in misyonunu devam ettireceğini söyler.

***Demir'in Turan Ülküsü:**

Demir, âşık olduğu kadın olan Hazin'le evlenemeyip bundan böyle beşerî aşkı bırakır, yalnız Türklük için, yalnız insanlık aşkı için yaşamaya karar verir. Demir Beyin ülküsü Türk milliyetçiliğidir. Osmanlıcılık politikasına karşıdır. Hem Anadolu'yu kalkındırmak, yükseltmek, hem bütün Türk dünyasını birleştirip kalkındırmak, özgürleştirmek ve her anlamda geliştirmek ister.

Şöyle der: “Benim memleketim Türk olan her yer; sevgilim, ailem üzüntüde her insan.”

Amacını şöyle ortaya koyar: “Şimdilik Türk saadetini düşünmekle yetineceğiz. Türkistan'da, Anadolu'da, İstanbul'da hep buna çalışmamız gerekiyor.” (s.19)

Türkistan'a şu amaçlarla gider:

- Fakirlere yardımcı olmak, maddi durumlarını düzeltmek.
- Rusların esiri olan Türklere özgürlük sağlamak.
- Kalbi kırık olanlara teselli vermek.
- Zulüm altında ezilenlere hürriyet vermek.
- İrk birliğinin saadetini anlatmak.
- Türklere kendi kendilerini kurtarmayı öğretmek.
- Türklere milliyet fikrini aşlamak.
- Türklere kardeşlik sevgisini aşlamak.

Demir şöyle der:

“Biz çok şükür kendi memleketimizde kendimiz efendi olarak yaşıyoruz. Sefalet çeksek de, eziyet görsek de yine kendi sefaletimizi, kendi eziyetlerimizi çekiyoruz. Halbuki Doğu Türkleri, Kuzey Türkleri onlar orada koruyucu bir hükûmet elinde değil, yok edici bir düşman ayağı altında eziliyorlar ve onları ezen düşman akıllı, medeni... Onları mantıkla, hesapla ve bir gaye ile eziyor: Temsil.

Temsilin Rusya'da aldığı şeklin şiddet ve kuvveti başka hiçbir memlekette görülmemiştir. Türklük içerisine yerleştirilen Rus muhacirler bugün yüzbinlerle sayılacak dereceye varmıştır. Bu Türklüğü boğan bir Rus tufanıdır. Bundan başka dinî, millî, medenî bütün vasıtalarla da Türklerin Ruslaştırılmasına çalışılıyor. Mektepler Ruslaştırılıyor, Mescitler Ruslaştırılıyor ve netice olarak dimağlar Ruslaştırılıyor... Rus lisesinden çıkan sefih Rus zabıtları (subayları) arasına karıştırılan yarı bilgin Rus muhibbi (Rusları seven) Türkler yok mu... Ah! İşte bunlar Rus Türklüğünün en öldürücü üyeleri bu zavallılardır. Çarlık bu cahillerden birini bütün Rusya Müslümanlarına müftü yapmaktan bile çekinmedi. Din Rusya Müslümanlarının bugün mevcut en kuvvetli zırhları, en metin kaleleridir. Rus bu kalenin kumandanını satın almıştır.

Milletin Ruslardan gördüğü eza, hakaret de pek müthiştir. Mesela Rusya'da ekseriya şu levhaya tesadüf edersiniz: "Buraya domuz, köpek, Tatar ve Yahudi'nin

girmesi yasaktır.” Vapurlarda, trenlerde onlara, mahkumlara edilmeyen muameleler yapılır. Türkler kirli, pis, hayvan koğuşlarıyla seyahate mahkumdurlar. Bir otele inemezler... Taunlular gibi bir binaya hapsolunurlar.”(s. 15-16)

*İnsaniyetçi Turancılık:

Demir sömürgeci, işgalci, zalim değil, insaniyetçi Turancıdır. Marangoz Ali ile aralarında geçen şu konuşmaya bakalım:

“Marangoz Ali: Ah, Han Demir, dedi. Böyle günler görecektir miyiz?

Demir bu saf ve masum sual (soru) karşısında çocuğunun ilk kelimesiyle sevinen bir baba gibi heyecanlı:

— Elbet oğlum, dedi. Türkler elbet mesut ve serbest olacaklar. Altmış milyonluk bir devlet esir kalabilir mi? Bahusus (özellikle) senin gibi çalışkan evlatları olursa.

-Bir kere Rus’un ezildiğini görecektir miyiz?.. Biz hâkim, o esir, biz efendi, o köle olacak mı?

-Hayır Ali böyle düşünme... Bunu isteme... Bugünü görmeyeceğiz ve görmememiz insaniyet namına daha iyidir. Mazlumların hâkim oldukları gün zalimler kahredilemeyecek. Onlar da serbest ve memnun kalacaklar. Çünkü bizim aradığımız, mazlumla zalimin vaziyetlerini değiştirmek değil(dir), bu ilelebet iki tarafı da yıkarak perişan edecek neticesiz bir işkence olurdu.

Biz insaniyetin saadetini arıyoruz. Biz de mesut olalım, onlar da olsun. Eğer onlara zulüm ile ceza vermek istiyorsan aldanırsın oğlum, zira emin olalım ki zulüm yapmak, zulüm görmek kadar işkencelidir. Mağdurlar bedbaht olur; fakat iyi kalabilirler... Halbuki zulüm yapan zalim oluyor. Bundan daha büyük ceza olur mu? Hayır hâkim olmak, zalim olmak istemiyoruz, Bir zaman gelecek ki mağdur milletler, hâkim milletlerin elinden kurtulunca ikisi de birer serbest ve bahtiyar millet olacaklar. Biz bunu bekliyoruz.

-Bize mektepte dediler ki: Kuvvet hâkimdir. Kuvvet ve zaaf dünyadan kalkmadıkça daima güçlü zayıfı ezmeyecek mi?

-Bu senin söylediğin şimdiye kadar maalesef yaşayan bir hakikattir, Ali Usta; fakat elbet bir gün insanların saadetini hâkim yapacak elçiler çıkacak ve o zaman kuvvetin hâkimi kendiliğinden ölecek. Elbet insaniyeti yükselten iyilikle zekâ kuvvetinden başka bütün kuvvetlerle istihza (alay) edilecek bir zaman gelecek... Kuvvete hak vermek, ceylan yiyen bir kaplanın mantığına girmektir. Elbet artık vahşi hayvan olmaktan kurtulacağız.

İnsan olduğumuz gün, insaniyetin saadeti hâkim olduğu gün, fazilet (erdem) insaniyetin tekâmülü (gelişimi) için arandığı gün fenalara ceza verilmeyecek; hatta göksel cezalarla bile tehdit edilmeyecek... Göksel mükâfatlar da vaat edilmeyecek. Bütün faziletler, iyiliğin yalnız kendisi için, insaniyetin güzelliği, tekâmülü için yapılacak. Fenalar da kardeş olacaklar ve bu kardeşlik muhabbeti onları iyiliğe

götürecek. Anladın mı oğlum. Ali, kalbinde kin büyütme; hatta hâkimine, seni esir edene bile bir kardeş nazarıyla bak... Fenalara acı. Acımak en büyük cezalardandır zaten... Merhameti bedbahtlara verilir zannetme, acılar muhabbetle, sevgiyle teselli edilir; fakat fenalar merhametle tedavi görüyorlar.”(s.90-91)

*Türk Tarihinin Büyükleri:

Demir, Türk milletinin yeniden derlenip toparlanabilmesi ve yükselmesi için tarihini, büyük şahsiyetlerini tanıması, onlardan ders ve hız alması gereğine inanır. Başlıca Türk büyükleri şunlardır:

*Cengiz Han: Hayata önem vermemek, cesarete, kahramanlığa tapmak o dönemin kutsal bir inancı idi. Bir din idi. Cihangirlik gayesi vardı. Kuvvet ve kahramanlık medeniyetinin dâhilerindendi.(s.17)

*Attila: O da Cengiz Hanla benzer özelliklere sahiptir.

*Odin: "Baki bir dinin, tabiata taparlığın, kuvvet, kahramanlık, zekâ ve irfan tanrısı Odin! O Karadeniz sahillerinden Fin iline akın etmiş bir Türk beyi idi. Cesaretin hükümran olduğu bir memlekette Odin yalnız bir kahramanlık örneği olmadı; tabiatın ilahi ihtişamını hissederek, hislerini yaşatarak yazıyı, şiiri, edebiyatı, musikiyi yaratarak tanrılığa kadar yükseldi. Yalnız vahşi kuvvetin hükmettiği bir devirde tabiatın güzelliklerini, sırlarını, kuvvetini hissedebilmek sonra bilhassa yazıyı düşünmek, uzaktakilere işaretle fikrini duyurmayı mümkün kılmak... Fakat bu bir mucize! İnsanüstü bir düşünce... Dünyanın o zamanki kanlı karanlıkları üstüne inmiş bir ışık, karanlıkta yaşayanlara gözüken ilk nur!... Ve oraya bu ışık bir Türk'ün zekâsından indi.”(s.17-18)

*Buda: Buda Türk idi. Şefkat medeniyetini kurdu. Hristiyanlığın İsa'sı ve şefkati Buda inancının biraz değişen, fakat asla ona yetişemeyen bir taklidinden başka bir şey değildir. Buda'nın medeniyeti, şefkati, merhameti, yalnız insanlara değil hayvanlara kadar yaygındır.(s.18)

*Anadolu'nun Sorunları:

Romanda Turan'ın bir parçası olan Anadolu'nun sorunları da irdelenir. Demir'e göre "Türklerin birliğini doğuracak milletin uyanışı burada, Türkiye'de başlayacaktır.”(s.14)

Demir Bey, Türkçülüğü yaymak için Anadolu'ya Refik Bey ve Dr. Emin'i göndermiştir.

Anadolu Türklüğünün sorunları şunlardır:

- 1.Yoksulluk, sermayesizlik,
- 2.Cahillik, eğitimsizlik,
- 3.Bakımsızlık,
- 4.Tarımın ilkel usullerle yapılması.

Demir'e göre Anadolu yoksuldur, cahildir, sefildir, açtır, hastadır,

bakımsızdır, her anlamda geri kalmıştır. Anadolu'ya sıhhat ve bereket vermek lazımdır. Anadolu'nun duygu sefaletini tedavi etmek lazımdır. Bu öncelikle bir sermaye meselesidir. Millî sefaletlerin kökü kaynağı fakirliktedir. Cehalet de ondan geliyor, hastalık da, ziraatin ilkel bir şekilde kalışı da, bunun neticesi olarak köylünü borçlanması, faiz altında ezilmesi de. Memurların rüşvet alması, küçük sınıfların ölmesi, büyük zanaatın doğmaması, ticaretin bakkallıktan ibaret kalması, bütün bunlar fakirlikle başlar, fakirlikle biter. Anadolu'nun öldürücü hastalığı fakirliktir. Buna çare bulmak da hükûmetin vazifesidir. Hükûmet sermaye bulmalı, demir yolları, su yolları yapmalı, ziraat, zanaat, ticaret, emlak bankaları kurmalı ve bütün bu sermayeler Anadolu'nun içine bol bol akmalı. Her köylü bundan yararlanmalı. Anadolu'nun hastalığının, cehaletinin, sefaletinin yegâne çaresi servettir, paradır. Köylü servet sahibi olunca milliyetini tanıyacak, vatanını anlayacak ve istediğimiz gibi bir Türk olacak. (s.14-15)

*Osmanlıcılık Politikası Eleştirisi:

Romanda Osmanlıcılık politikasını Demir Bey Nafiz'le yaptığı bir konuşma sırasında şöyle eleştirir:

“Nafiz: Maksudınız ne?

Demir: Türk milliyetperverliği.

Nafiz: Osmanlı politikasına muhalif misiniz?

Demir: Evet!

Nafiz: Fakat Türklük diye ortaya bir mesele atmaktan korkmuyor musunuz? Osmanlı imparatorluğu içinde böyle milliyet cereyanları uyandırmak tehlikeli değil mi? Onlara milliyet misali (örneği) vermez miyiz?

Demir: Onların misale ihtiyaçları olduğunu görmüyorum. Kulüpleri, kiliseleri, cemiyetleri, mektepleri, lisanları, birbirine yardımları, milliyetlerine olan muhabbetleri, taassupları, bilâkis onların bize misal olabileceklerini gösteriyor.

Nafiz: Fakat biz, milletin reisleri, böyle bir misal vermemeliyiz. Hem bütün o saydıklarınız ehemmiyetli şeyler değil ki. Emin olunuz, bütün bunlara rağmen, biz onları iyi tuttukça onlar gayet Osmanlı kalır. Onların istedikleri Meşrutiyet ve eşitlik idi. Onu da temin ettik.

Demir: Bu kadarla iktifa edeceklerini (yetineceklerini) hiç zannetmiyorum. Bence Meşrutiyet onları Osmanlı yapmayacak, bilâkis bizim uyuduğumuz bu kadar senelerden beri onların hiç durmadan topladıkları milliyet kuvveti, önünden istibdat (baskıcı yönetim) seddinin kalktığını görür görmez bütün hızı ile memlekete hücum edecek ve ekseriyet teşkil edecekleri yerde onları bizden ayıracak.

Nafiz: Benim Ermeni, Rum, Arnavut arkadaşlarıma emniyetim (güvenim) var. Birçok kereler onları tecrübe ettim.”(s.29-31)

“VA-GON PENCERESİNDEN” İBRAHİM MİNNETOĞLU

Abdullah SATOĞLU

İbrahim Minnetoğlu, sâde ve samimi ifade özelliği taşıyan şiirlerinde, her şeyden önce şekil ve söyleyiş bakımından da, kendine has bir tarz yaratma gayreti içinde olan, yapmacık ve bayağılıktan kaçan bir şairimizdi.

Eğilsem

Çağ çağ

Eski zaman bahçelerine

Önce lâle görünür; en yakın dost olarak.

Bu

Böyle

Kaçıncı yüz yıl ki

İlk Türk’le beraber eski mi eski

Oğuzlar mı getirmiş tâOrtaasya’dan

Selçuklar mı dikmiş önce; kim bilecek?

En Fakir

Gönülden

En zenginine

Köprü olmuş bir çiçek...(1)

Yukardaki mısralarla başlayan “Lâle” isimli şiirinde de görüleceği gibi, genellikle şiirlerinin konusunu, eski Türk motifleri teşkil etmiştir.

Ülkemizin bazı bölgelerinde halen devam edegelen “kan gütme” ve “toprak kavgası” gibi sosyal konuları, bir arada ele aldığı bu iki dâvânın, ancak hak, hukuk ve adaletle halledilebileceğini, “Kan” isimli şiirinde şöyle belirtmiştir:

Bu Tarla

Benimse benim

Sen kendi tarlanı sür ek.

Ben

Yaşamak

Ben sevmek için

Gelmişim bu dünyaya.
Ne Duruyor adalet
Ne var tarla için kan dökecek?
Sen
Arayacaksın;
Bıçak tabanca,
Ben tırpan, balta, kürek.
Al Sana
Al bana.
Bu kan kaç ele sürülecek?
Ya Sana
Ölüm, mapusluk
Ya bana idam, kürek...
Gel
Aşalım
Bu kalıntıdan,
Bitsin artık çevremizde kan gütmek!

Bu şiirde de hemen fark edilebileceği gibi, şair, kelimelerin dizilişi ve şekil bakımından değişik bir tarzı tercih etmiştir. İlk mısra tek hece, tek kelimeden ibaretken, sonraki mısralarda, iki, üç, hattâ yerine göre dört beş kelime kullanılmıştır.

Yazı ve şiirleri Yedi gün, Her Hafta, Aile, Edebiyat Dünyası, Kaynak, Hisar, Türk Dili ve Türk Düşüncesi gibi dergilerde yer alan Minnetoğlu: (İstanbul'un Fethi – 1953), (Kıbrıs Destanı – 1959) ve (Ağvan – 1960) isimli şiir kitaplarını çıkardı ve 1979'da, şiirlerinden seçmeleri (Sevgiler) adı altında topladı

Ayrıca, gezi intibalarını 1959'da (Va-gon Penceresinden) isimli kitapta toplayan yazarın, M.Ertuğrul Saraçbaşı ile müşterek hazırladıkları (Türkçe Deyimler Sözlüğü) isimli bir eseri daha bulunmaktadır.

İbrahim Minnetoğlu, 5 Ocak 1920'de Malatya'da doğdu. Ortaöğrenimini 1941'de İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamladı. Hukuk Fakültesi ve Gazetecilik Enstitüsü'nde okudu. Uzun süre Yataklı Vagonlar Şirketi'nde çalıştı. Gazetecilik hayatına atılarak Yeni Sabah, Hergün, Dünya ve Tercüman gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. 1961'de, İstanbul – Babıâli'de kurduğu ve zamanının yazar ve şairlerinin uğrak yeri olan “Minnetoğlu Kitabevi”ni yönetti.

Şiirlerinde, başlangıçta hece veznini kullanan şairimiz, örnek olmak üzere, aşağıda bazı bölümlerini sunduğumuz “Süleymaniye” şiirinde görüleceği gibi, sonradan serbest tarza yönelmiştir;

Bâkî'nin şiirindeki mânayı almış Sinan

Zafer üstüne zafer getirmiş iklimler içinden.

Akıncı atlarının nal sesi

Bir ulu ruh içinde şekil bulmuş

Böylece yükselmiş Süleymaniye kubbesi.

Kılıç bir yandan kalem bir yandan

Varmışlar son menzile.

İtrî'nin sesine vermek için meydan

Taşlar yontulup gelmiş dile...

Harcına sır karıştırmış Sinan!

.....

Cihan içinde, cihan üzre

Türk'ü anlatmak için gelecek nesillere,

Süleyman'a nispet

Süleymânîye kurulmuş.

-Çınar misali beş bin yerinden-

-Toprağa bağlı millet bağlı ki;

Gönlünce gökyüzü gibi

Hürlük, egemenlik, mayasında hürriyet! (2)

1994 yılında aramızdan ayrılan ve yaşadığı sürece, son derece beyefendi ve zarif bir şahsiyet olarak temayüz eden İbrahim Minnetoğlu'na; Gülten Çiçek tarafından, İstanbul'da çıkarılan "Size" dergisinde, naçiz şahsım için kaleme aldığı; "Şair, gazeteci ve yazar Abdullah Satoğlu'na, edebiyat dünyasında dostları Lâle Şairi derler.

Martılar konar mı yine ak ak

Köpük köpük sulara?

Emirgân'da kaybolmuş

Duyarsan bir gün beni

Lâle bahçelerinde ara

İşte şiiri yakalamak, işte lirizm buna denir.

Abdullah Satoğlu, iyi şairliğinin yanı sıra, memleketi Kayseri için, Kayseri'de yetişen büyük insanlar için de araştırmalar yapan, iyi eserler veren, iyi bir insandır..." (3) tarzındaki mültefit ifadelerinden dolayı, minnet duygularımı tazeliyorum. Ve onun, vaktiyle Necdet Evliyagil'in hazırladığı, Ajans Türk Takviminde okuduğum "Gözleri Bahar" isimli şiirinden, hatırımda kalan bazı mısralarını burada tekrarlayarak, kendisine bir kere daha Allah'dan rahmet niyaz ediyorum:

Ak aydınlıklar içinde
Duru, beyaz,
Huzuru getiren sensin gönlüme
Kış, bahar, yaz... (4)

-
- (1): H.Fethi Gözler – Yunus’tan Bugüne Türk Şiiri: İstanbul, 1981, Sayfa 602
(2): Abdullah Satoğlu – Mimar Sinan Şiirleri Antolojisi : 2.Baskı,
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınlar - 1996, Sayfa 82
(3): İbrahim Minnetoğlu – Size Dergisi: İstanbul, Eylül 1992
(4): Ajans Türk Takvimi – Ankara 1959, Sayfa 133

İÇİMDE AĞLAYAN BİR ÇOCUK

Mehmet Nuri PARMAKSIZ

Ne derinlik bilir ruhum, ne sıklık...
Bildiğim tek şey bir damlada yok olmuşluğum.
Yollar efkârlı, yıllar melâl...
İçimde ağlayan bir çocuk çocukluğum.
Ellerimdeki kırık sazın telleri lal.
Ne derinlik bilir ruhum, ne sıklık...
Kalbimde hasretten türkü söyler bir çılgılık.

YEDİ MEŞALE VE AHMET HAŞİM

Murat SOYAK

1928 yılında lise ve üniversite öğrencisi yedi gencin Yedi Meşale adlı bir ortak kitapla okur karşısına çıkışları, “hece şiiri”nin oluşturduğu genel havadan uzaklaşma çıkma çabası sayılabilir. Bu gençlerin edebiyat anlayışları ve eserlerinin genel özellikleri şöyledir: Sanat, sanat için olmalı. Edebiyatta taklitten kaçınılmalı; daima yenilik, içtenlik, canlılık aranmalı. Batılı ilkelerle sanat yapılmalı, geleneksel temalar yerine yeni temalar bulunmalı. Şiirde konu zenginliği sağlamak için hayalden yararlanılmalı... Yedi Meşale şairleri de şiirde hece ölçüsünü kullanmışlardır. Çarpıcı benzetmelerle zenginleştirdikleri şiirleri birer tablo gibidir. Bu yönüyle şiirde görselliğin, renklerin önemi vurgulanır. Fransız sembolistlerin etkisinde kalmışlardır.

Ziya Osman Saba, kendisinin de dâhil olduğu Yedi Meşale topluluğunun nasıl bir araya geldiğini şöyle anlatır: “1928 senesinde Galatasaray’dan arkadaşım Yaşar Nabi ve diğer arkadaşlarla birlikte Yedi Meşale kuruldu. Kitabın adı üzerinde epeyce münakaşalar olmuştu. Cevdet Kudret ‘Yedi Kollu Şamdan’ adını teklif etmişti. O zamanlar Reşit Süreyya da bizimle ilgileniyordu. O ‘Yedi Güneş’i teklif etti. Hatırimda yanlış kalmadıysa ‘Yedi Meşale’ adını Sabri Esat ileri sürdü ve bu isim kabul edildi.”

Edebiyattaki ilkelerini "samimilik, canlılık ve devamlı yenilik" olarak açıklamalarına rağmen “Yedi Meşale” edebiyatçıları o devirde bekledikleri başarıya ulaşamadılar. Yedi Meşale’de imzası bulunan gençler: Muammer Lütfi (Bahşi), Sabri Esat (Siyavuşgil), Yaşar Nabi (Nayır), Vasfi Mahir (Kocatürk), Cevdet Kudret (Solok), Ziya Osman (Saba) ve Kenan Hulusi (Koray).

O dönemde şair Ahmet Haşim, ‘Yedi Meşale’ çıkışını memnuniyetle karşılamıştır. Elinden geldiğince bu edebî hareketi desteklemiştir. Yalnız bu desteği sunarken arada tenkit ettiği hususlar da olmuştur.

Ahmet Haşim’in kaleme aldığı yazılardan hareketle bu döneme dair bir okuma-yorumlama çabasına giriş mahiyetinde bu yazımız.

Ahmet Haşim “Mecmualar” isimli yazısında (İkdam, 11125, 12 Nisan 1928) dönemin dergilerinde yayımlanan metinler hakkında bazı tespitlerde bulunur:

“Gazete idarehanesinde biriken edebî mecmuaların yapraklarını karıştırıyorum. Bunlar içinde sâldîdeleri, gençleri ve henüz yeni intişara başlamış olanları var. Fakat kapları çevrilerek münderecatlarına göz atılınca, derhal aralarındaki yaş farkları siliniyor ve hepsi de insana, yeknesak bir buruşuk çehreyle bakıyor: Aynı şeyleri aynı tarzda söylemek için bu kadar nesillerin biri biri arkasından gelmesine ne lüzum vardı?”

Dergiler edebiyat, sanat adına taze bir heyecan, bir dirilik sunduğu zaman kıymetlidir. Yoksa usandıran tekrarlar ile dergiler -maalesef- okunmaz hâle gelir. Yazının devamındaki şu ifadelerde eleştirinin dozunu artırıyor. Keskin bir bakış ile değerlendiriyor:

“Bu mecmuaların sayfelerini açan kari’, sanki yanlışlıkla, viranede bir bodrumun kapısını aralamış gibidir: Burun, keskin bir taaffün kokusuyla kırıstıyor ve kulak, gûya yer altında bir ölüyü gömmek ve ağlamak için toplanmış garip bir cemaatin iniltisi haşyetiyle dikiliyor. Bu keskin koku hangi leşten geliyor? Şiirden!”

Ahmet Haşim, devrin şairlerine çok sert eleştirilerde bulunur. Hastalıklı şiirler yazıldığını iddia eder ve der ki: “Şiir bu tarzda bir inilti olmakta devam ettikçe ‘şair’ kelimesi, müthiş bir hastalığın ismi gibi, sıhhatli insanları elbette haşyet ve istikrahla titretecektir.”

“Yedi Gencin Eseri” isimli yazısında Ahmet Haşim (İkdam, 11126, 13 Nisan 1928) Yedi Meşale adıyla çalışmalarını kitaplaştırmış olangeç ediplere dair yazmış. Yalnız yazıda geçen “Yedi şair toplanarak Yedi Meş’ale ismi altında müşterek bir kitap neşretmişler.” cümlesindeki “Yedi şair” ifadesinde bir yanlışlık var. Zira bu ekip içinde yer alan ediplerin hepsi şair değildir. Mesela Kenan Hulusi (Koray) hikâyecidir.

Ahmet Haşim Yedi Meşale ismini çok iddialı bulur. Bu hususta şöyle der: “Henüz kari karşısına yeni çıkacak şiirler için Yedi Meşale unvanı biraz mübâlağalı değil mi? Gösterişli ve mağrur serlevhaların şu fenalığı var ki, arkası gelmediği zaman sukut-ı hayâl o nisbette çetin olur.”

Haşim, Yedi Meşale ediplerinin iddialı bir çıkış yapmalarına rağmen ortaya yeni bir şey koyamadıklarını ifade eder. Yalnız “neş’e ve hayat muhabbeti” taşıdıkları için şairlere sıcak bakar. Bu hususta der ki: “Yedi Meşale şairleri gerçi nazmın mihaniki itibarıyla hiç yeni bir şey vücuda getirmiş değildirler. Fakat nâzım hünerinden daha güzel bir yenilikleri var: Neş’e ve hayat muhabbeti. Bu gençler sanki bir bahar kırı ortasında oturmuş, güneş altında şarkı söylüyorlar.”

Ahmet Haşim, onlara karşı ilgisini Yusuf Ziya’nın sahipliğinde çıkan Meşale dergisinin ilk sayısında yayımlanan “Yedi Meşaleciler” başlıklı yazısıyla (Meşale 1, 1 Temmuz 1928) sürdürür:

“Genç zümrenin bu göz alıcı câzibesi acaba nereden geliyor? Son senelerde penceremizin altından, ağzında birer şarkı ile gelip geçenlerin gürültüsü bizi

uzandığımız sedirden kımıldatmağa bile kâfi gelmemişken, bu genç alayın en tembelimize bile verdiği şu garip merakın sebebi ne olsa gerek?”

Sözünü esirgemeyen Ahmet Haşım, söz konusu yazısında yine tenkitlerine devam eder. Sanat yönünden genç şairlerin noksanları olduğunu; iddialı olmalarına karşın edebî metinlerde bunu göremediğini hissettirir. Ayrıca şairlerin tıpkı ressam gibi davranmasını da yanlış bulur:

“Yedi gencin hututu muayyen, rengi bâriz bir yeni ‘bedi’ ile ortaya çıktıklarını iddia etmek fazla mübâlağalı olur. Şair kaleminden ziyade sanki ressam fırçasıyla çalışan bu gençlerde, his ve muhayyileden ziyade gözün rûyet kabiliyeti yeni bir hususiyet teşkil ediyor. Şairin tamamen ressam hassâsiyetiyle kelimeleri kullanışı ne derece doğrudur, bilmiyoruz. Şair ve ressamın hayat karşısında vazifeleri farklı değilse, bunların ayrı ayrı mevcut olmalarına lüzum kalır mıydı?”

Kırıcı olmamak adına belki de tenkitlerini fazla uzatmaz. “Yedi Meşaleciler”e karşı insafli davranmayı tercih eder. Bekleyip yeni yazılarını, şiirlerini görmekten yanadır sanki. Onlara karşı daha sevecen, daha dikkatli bir üslup kullanır. Şu satırlarda bu yaklaşımı görmekteyiz:

“Maamafih acele etmemeli, henüz bahar manzarası içinde, taze yaprak gürültüleriyle sallanan bu fidanları, tekemmül etmiş bir ağaç tarzında tenkit etmek insafsızlık olur.” Genç ediplerin kusurları karşısında hoşgörülü bir tutum içindedir. Veciz bir ifadeyle şöyle der: “Fakat gençliğin ekseriyetle birer meziyet tohumu olan kusurlarını sevmeyenler, onda sevecek pek az şey bulurlar.”

Ahmet Haşım, dergiye “Şair Ahlâkı” başlıklı yazısıyla da (Meşale 5, 1 Eylül 1928) katılır. Yazısında şairlerin hâllerine dair tenkitlerde bulunur. O devir içinde şairlerin genel görüntüsünü resmeder. Yeni yetişen şairleri selamlarken, eski şairleri yerden yere vurur:

“En son neslin bazı genç şairlerini yakından tanıyanlar şiirde olduğu kadar, şair ahlâkında da hayırlı bir inkılâp yapıldığını memnuniyetle müşâhede etmişlerdir. Bir deli cezbesine tutulmaksızın, bağırmadan, çağırmadan, yüzümüze doğru tükürük saçmadan size şiirini tatlı bir tebessüm ve güzel bir eda ile okuyan bu beyaz dişli, temiz yüzlü, dürüst giyinişli genç, nefesi hiçbir taaffünle burnunuzu bîzâr ederek size gerilemek, uzaklaşmak ve kaçmak ihtiyacını zerre kadar vermiyor. Mütevâzin genç uzviyette muhayyile ekşimiş bir mâyi gibi eserde menfez bulamamaktan kızıp köpürerek ve kayaları fırlatıp atarak her taraftan taşmıyor.”

Hayaller âleminde perişan olan şairler devrinin sona erdiğini, artık yeni şairlerin hayallerin baskısında, tesirinde olmadığını ifade eder. Hayallere gem vuran, hayalleri “mutî bir hizmetkâr” kılan şairleri selamlar: “Şair, artık muhayyilesinin zelim bir oyuncağı değil, bilakis muhayyile onun mutî bir hizmetkârıdır.” O devirde şairlerin nasıl algılandığına dair önemli tespitlere yer verir:

“Halktan herhangi bir ferdi durdurup sorunuz: ‘Şair nedir?!’şu cevabı

alacağınızdan şüphe etmeyiniz: ‘Şair mi? Elbisesi ter ve rakı kokan çamaşırını nâdiren değiştiren, hiçbir işe yaramaz, istismarı kolay bir dalgın.’ Filhakika şair, bir manzûmenin kafiyelerini bulunca, içtimâî bütün vazifelerini yapmış olduğuna kani olurdu. Az çok güzel bir şiirle hayatının bütün çirkinliklerini affettirebilecek bu derbederi, bazen bir serseri meyhanesinde sızmış, bazen de köprü altlarında aç uzanmış bulurdunuz.”

Şairler hakkındaki bu sert eleştirilerden sonra sözü devrin genç şairlerine getirir. Yeni dönemdeki şairlere bir umut besler. Bütün olumsuzluklara karşı devrin genç şairlerinde iyiliğe, güzelliğe dair bir ışık gördüğünü vurgular. ‘Eski şair’ algısının yetişen genç şairler sayesinde olumlu yönde değişeceğini düşünür. Edebiyat sanat sahasındaki çürümüşlüğe, kokuşmuşluğa karşı genç şairlerin önemli bir çıkışı yaptıklarını ifade eder:

“Fakat son neslin genç şairleri bu mütefessihenmûzeci fikrin ve hissin mukaddes sahasından tard ettiler. Zira onlar, şairin ezelden beri insanlar arasındaki ulvî vazifesinin ne olduğunu ve emniyetle sıkılamayacak olan elin, şiiri tesbit edemeyeceğini bildiler.”

Ahmet Haşim, “Kapanan Bir Mecmua” başlıklı yazısında (İkdam, 11351, 28 İ.teşrin 1928) “Yedi Meşale” dergisinin yayınına son vermesinden duyduğu üzüntüyü dile getirir: “Beş aydan beri çıkan Meşale mecmuasının, neşriyatını tatil ettiğini teessürle öğreniyorum. Bu teessür belki de mânâsızdır. Zira hâlis bir niyetle kendini yalnız şiire hasreden bir mecmuanın âkıbetinin başka türlü olamayacağını tahmin etmemek fazla safdillik olur.”

Bu edebî hareketin her şeye rağmen güzellikler sunduğunu ifade eder. Onlara karşı muhabbetini açıkça yazar:

“Bir bahar ağacında açan bu güzel yaprakların muvakkat hayatı bir şeye yaramadı denilemez. Bize tanıttırdığı yedi genç şairin isimlerini kolayca unutamayacağız. Bunlar hakiki şiirin yeni bir tadını dillerimizde canlandırdılar. Belki de muvaffakiyetsizlikleri ondandır.” Gerçek şiirin daima kalabalıklardan uzak olacağını belirtir: “Şiir, hakiki şiir oldukça büyük kitleler için tahammül-fersâdır.”

Bu dünyanın şairlere göre olmadığını dillendiren Haşim, dünya hayatı ve şair arasında devamlı bir karşıtlığın olacağını vurgular. Hatta yaşama çabasında olan insan için “şiir bir baş belâsıdır” hükmünü verir. Şiire bulaşanların dünyada rahat edemeyeceğine dair yazdıkları şöyledir:

“Zira dünya, şairlerin anlattığı gibi yapılmamıştır. Âhenkli sözde saklanan zehrin telkihine uğrayanlar, hayatı, bir hayâl-i bedî’ üslûbuna göre kurulmuş görmekten artık hiçbir işe yaramaz hâle gelirler. Halbuki dünyada görülecek nice maddî ve ciddi işler var. Tarla sürülecek, buğday ekilecek, ekmek pişirilecek, demir dövülecek, kömür çıkarılacak, ilh... Bu işleri başarabilmek için çetin maddiyatla temas kudretinde sıhhati tam büyük insan kalabalıklarına ihtiyaç var. Faydalı iş

görmeğe namzet olanlar, insiyâkî bir def' kuvvetiyle faaliyetlerinin intizamını bozup, sekteye uğratacak her şeyden yüzlerini çevirirler. Şiir bir baş belâsıdır. Evvelâ radyum gibi istihsalı güç bir maddedir. Dağlar teşkil edecek söz yığınlarından bazan bir katresi bile damlamaz. Bu giran-baha ve garip ışık zerresinin tekevvünü için de ters işleyen, karmaşık asabdan yapılmış bir inbik cihazı lâzım. Hele, bu esrâ rengiz maddenin taktiriyle meşgul olan zavallıların hâli! Faydalı bir işe yaramadıkları için insanlar onlara, onlar insanlara dargın."

Şairlerin yaşanan gerçeği kırk yaş sonrasında fark ettiklerini ifade eder. O vakte dek hayaller âleminde, derin vadilerde şaşkın mı şair? Bu sorunun cevabı elbette bütün şairler için geçerli değildir. Yalnız bazı şairlerin bu yönde olduklarına dair rivayetler vardır. Haşim'in bu yazıda "dostum" dediği Fazıl Ahmet'ten naklettiği şu cümleleri Yedi Meşale şairlerinin Ziya Osman Saba dışında şiirden uzaklaşmalarının habercisi sayabiliriz:

"Fakat şükür ki, kırk yaşına basınca, şairi derin bir düşünce alıyor ve yavaş yavaş gözleri açılarak, güzel bir mısraa iyi bir şemsiyenin, işitilmemiş kafiyeyle iyi bir paltonun müreccah olduğunu anlar gibi oluyor ve işte o zamandır ki şair, insanlarla anlaşmanın lüzumunu duyuyor."

Kendisi de bu görüştedir. Yazısını şöyle bitirir: "Fakat ne garip ki, aklın sesini işittirmeğe başladığı 'kırkıncı' yaş, ekseriyetle şiir musluğunun da tıkanıp yaşır."

Türk şiiri tarihinde Yedi Meşale hareketi, kısa sürede dağılması bakımından Ahmet Haşim'in de içinde yer aldığı Fecr-i Âti hareketine benzetilebilir. Ancak Yedi Meşaleciler daha gençtir ve Ahmet Haşim gibi olgun bir destekçileri vardır.

SALÂ

Şahin UÇAR

I

“-Hey âşıkân, âşıkaan!

Canlar cânı, cân-ı cân...”

Seheri uyandırın: Ey çeng! eyrebâb, uyan!

Âşık olanda ey dost

Artar ma’rifetimiz

Her gün artar, eksilmez

Artar muhabbetimiz.

Vardım Maraş’a dedim: Zervân, ey sonsuz zamân

Uyan ey Zervân uyan! Diriliş vakti bu ân...

Maraş bahçelerinde, havuz başında durduk

Söğüt dalına astık “Çeng”imizi, oturduk

Andık geçen günleri

Andıkça “hayfâ!” dedik

Hatırladıkça bizi-

Bizden sürgün edenleri.

“- Bilir misiz bu derdi ki bizden terâneler,

Bizden şenlik isterler, bize azâb edenler”

Garib geldik bu ile sürgündür nefesimiz

Gece geceye haber! gündüz güne söz söyler

Kulağı yaratan Rabb, işitmez mi sözümüz?

Yokladım bu gece ben, yüreğimi denedim

Zehir yutmuş geceden, can çekişir yüreğim

Akrep sokmuş yüreğim... Gözü yaratan görmez mi?

-Sus! Yüreğinle konuş! Söyleyiş yok, söz de yok!

II

Seheri uyandırdık: Döndük işte Konya'ya
Şavkı vurmuş güneşin taa Kubbe-i Hadrâ'ya
Bu yerde yârimiz yok: Ölü çok, dirimiz yok...
Üçler mezarlığında buluruz bir âşinâ
Yürü varalım gönül hâmûşân'ın yanına
Salâ okur, Müezzîn: Bir Dâvûd Âvâze'si
Geliyor Mâverâ'dan sessiz-ölüm'ün sesi...

III

Bunda bir ses ünlemez: Kabir taşı konuşur
Ölülerin sohbeti / dirilere benzemez
Bir mezar taşı hâmûş- bir mezar taşı şâir
Bunun yazısı solmuş-bununkinde bir şiir:
“Diriden ölüye olmazsa hürmet
Çözülür bağlar, dağılır millet!”
Ölse de hürmet ister/bir vakt Bey imiş zâhir...
Âdetimiz böyledir; çünkü işimiz budur
Can sağ iken bilmeyiz ölünce bulur kıymet
Başı taşla ezeriz-taşa hürmet ederiz...
“Vilayet kaleminden / bir / yevmiye kâtibi
Emîn Efendi merhûm” koltuğunda defteri
Gece gündüz koşan bir kara tavşan gibiydi
Yetişip, tutamazsın; yevmiyesi bir kuruş...
Bir kuş öttü dalında: va'de geldiği gibi...
Gitmek zamânı geldi... Yâ Hû Emin Efendi!

NIYE SEN OLMAYASIN?

İsmail ÖZMEL

Kuşu kaçırdın tutamadın yelesinden
Tutamadın yelesinden zamanın
Uçtu gitti dediğin an kaybedersin
Kaybedersin fırsatlar bitmez
Hiçbir zorluk azmin yolunu kesemez
Hiçbir sokak, hiçbir dağ, hiçbir engel.

Yelesinden tutamadım, kuşu kaçırdım deme
Her rüzgâr bin bir imkânla yola çıkar
Bin bir imkânla dolu hayat, çok zaman
Tebdili kıyafet gelir, müsibet
Yine çıktı karşıma dersin, karşıma şans çıktı
Demek aklına gelmez, aklına gelmez
Hiçbir zaman, Çünkü hazır değilsin mücadeleye
Hazır değilsin her şeye katlanmaya
Her şey ayağına gelsin, oh ne iyi
Öyleyse niye geldin dünyaya?
Niye kalabalık ediyorsun?

Hiç mi hikmeti yok, dünyaya doğmanın?
Bu havayı solumanın, bu nimetleri tüketmenin
Hiç mi anlamı yok?

Dört bir tarafına bak, alttakileri ve üstekileri
Unutma, insanları ve diğer canlıları
Gelişin hikmetini düşün, ot gibi doğmak
Ve ot gibi ölmek, yakışır mı sana?

İnsanlık derdiyle dertlenen, çare arayan
İnsanları bekliyor, bunlardan birisi
Niye sen olmayasın? Yasın ve tembelliğin
Zamanı değil, davran ve ayağa kalk
Vatanın, milletin ve insanlığın beklediği
İnsan, niye sen olmayasın?

POETİKA RUBAİLERİ:

GELENEK-YENİLİK

Bekir OĞUZBAŞARAN

Dil resmeder gönülde yazı, kışı
Yaşanacak olanı, yaşanmışı
Geleneksiz olmaz, fakat insanda
Hiç eskimez yenilik arayışı...

KİM, NEYİN ŞAİRİ?

Kâabibni Züheyr, Arab'ın şairi
Semerkantlı Ömer, şarabın şairi
Fuzûlî ve Âkif, ıstırap, Nedim'le
Yahyâ Kemâl şevk ü tarâbın şâiri...

ŞİİR HÂLİ

Uykuyla uyanıklık arasında
Netlikle bulanıklık arasında
Eşiğinde akılla deliliğin
Açıkla kapanıklık arasında...

BİZ

Kendi Gökkubemiz, Çile ve Safahât'larız
Naatlar, münacaatlar, rubaiyyâtlar'ız
Ezelden ebede çağlar üstünden atlarız
"Biz koşu bittikten sonra da koşan atlarız" ...

SÖYLENMEMİŞ ŞARKILAR

Basri AKDEMİR

Ne içli bir tebessüm ne her gece ağlamak
Ne dünyaya kapanmak ne yıldızları saymak
Söylenmemiş şarkıları söylemektir yaşamak
Biraz ümit, biraz inat, biraz korku, biraz aşk

Renklerin özlemini ulaştırır Tanrı ya
Yorgun bir gökkuşağı, tükenirken bulutlar
Hangi şehri yaksam bilmem ki hangi şehri
Payıma düşen yangın belki hesaba katar

Umursamaz, denizin bağırını yakar mehtap
Ve büyüdüğü büyür aşıklardaki keder
Bir dilberin dil dağlayan kaşlarında kaybolur
Her güneş batımında haykıran tereddütler

Urağanlar gün geçtikçe zorlamakta sabrımı
Bir pusulam bile yok kendimi bulmak için
Ne sildin bir kez olsun me'yus gözyaşlarımı
Ne ağlattın biraz daha, biraz daha kalmak için

Resmetmeye yeltenir bir buluşma ardından
Dağlardaki kaygıyı dağı kayıp ressamlar
Yokluğun siyah yalnız bütün renkleri perişan
Her bahçede bir matem her bahçede hüznün var

Böyle elim kolum bağlı beklemekten yoruldum
Bu amansız rüzgârın adı aşksa de bana
Nerde mümin Züleyha bu kuyu hangi kuyu
Yusuf'tan bir haber yok belirsizlik diz boyu

Nedimeler boşuna ağlaşıyor kapımda
İsterdim işlenmeden taşlansın günahlarım
Yalnızca senin için sakladığım şarkılar
Nazenin bir sancıdır bilge dudaklarımda

Apansız bir itiraz susturur şiirleri
Gücenir uykulardan uyandıran mısralar
Çekinme yaz fermanım boynum kıldan incedir
Sözüm sırdan uzaksa Mecnun olsam ne yazar

GURBET DAĞLARI

Mehmet BAŞ

Kapkara geceden gamlı heceden
Gurbet dağlarını aşabiliriz
Belki güneş doğar belki geceden
Irmaklar misali taşabiliriz

Saatler bir oktur zaman bir avcı
Takvimler hâkimdir seneler savcı
Tutuşur sinede bitmeyen sancı
Bir deli tay gibi koşabiliriz

Düşeriz bitmeyen bir ahu zara
Kalbimiz hüznü içimiz yara
Geçeriz gölgeden erip huzura
Belki de ağırlarken coşabiliriz

Sevdanın ateşinde yakılarak
Hayalin yellerine kapılarak
Yazgının ağlarına takılarak
Hayret eder orda şaşabiliriz

ÜRKEK SERÇE

Gülçin Yağmur AKBULUT

Sonbahar

Hüznü sarar gözelerimi
İskeleyi bir başka döver deniz
Umudum harman yerinde kiracı
Bir daldan ötekine atlayan
Ürkek bir serçeyim çünkü
Dolanır boz yamaçlarda
Çakım çakım yüreğim
Ayazda kalmışım da
Göç ister ruhumun kanatları
Alnımda al benekli kelebekler

Kış

Didarıma çöreklenmiş kar tanesi
Kaçamak birkaç göz ucuyla
Kımıldar kalp atışında kanım
Alevlere sunsam da kendimi
Buz sıcaklığında şuleyim
Banar yanar artarım her çiseyle

Bahar

Başığı habersiz uğrar bana
Dört bir yanım yasemin
Doğan kadar heybetlidir bendeki sevin
Ateş dağı olsa da sevgin içimde
Hücrehücre eriyip bittiğim
Rüzgâr rüzgâr savrulan yelim

Yaz

Sıcağında tatlı zehir
Yayılır alın terime
Tütün sarısı saçların
Savrulur göğümün avlusuna
Başakta köpürür taşkın şelale
Güneşten düşerken kırağılar
Sahibine vurgundur gözlerim
Toprak toprak dağılır
Akıl almaz düşlere gizlenirim

ŞAİR MURAT SOYAK ‘IN “DİRENİŞ TAŞI” ADLI KİTABINI OKURKEN

Abdülkadir GÜLER

“ Otel odasında yalnızlık saatleri
Duman duman efkâr
Ağır akşam, yarayı dağlayan
Ses vermez dört duvar

Bir arayış kitaplar arasında
Ne söyler sarı, solgun resimler
Geçmiş zaman izleri, uzak hatıra
Mısra mısra yazılmış keder”

bu özgün dizelerin şairi Murat Soyak’tır. Bu şiirle yazıma bir giriş yaptım. Şair Murat Soyak Orta Anadolu’muzun şirin kentlerinden Niğde’den geliyor. Her yönü ile bir Anadolu çocuğudur.

Murat Soyak, Niğde’de doğdu, Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun oldu. Çeşitli edebiyat, sanat dergilerinde şiir, hikaye, deneme yazılarıyla göründü. Halen Niğde’de bir lisede edebiyat öğretmeni olarak görevini sürdürüyor. Terbiyeli, saygılı, konuşmasını bilen, kendini okuyan bir kişiliğe sahiptir.

Genç şair Murat Soyak’ın şiirlerini çeşitli sanat, kültür dergilerinde okuyorum. Ayrıca şair ve yazar İsmail Özmel’in 12 yıldır çıkardığı AKPINAR Kültür ve Sanat dergisinin de yazı kurulu içinde bulunuyor. Bu yazıyı yazdığım günlerde Akpınar Sanat, kültür dergisi 75. sayıya ulaşmıştır.(Mayıs-Haziran 2018) Bir dergi için bu bir başarıdır. Sayın İsmail Özmel’i de yürekten kutluyor ve Akpınar’a da uzun ömürler diliyorum. İki yıl önce İsmail Özmel Ağabeyimizle birlikte şair Ahmet Otman’ın hazırladığı Salihli’de bir şiir etkinliğinde beraber idik. Birlikte Salihli’de bir araya gelmiştik. Bol bol sanat ve kültür bağlamında sohbetimiz olmuş ve şiirlerimizden örnekler vermiştik. İşte o günlerin anısına bana Direniş Taşı (Şiirler - Nisan 2012) kitabını imzalı olarak armağan etmişlerdi.(Şair ve yazar Abdülkadir Güler Ağabeye, selam ve dostlukla” diyerek imzalamışlardı. (9 Nisan 2016 – Salihli

).Benim bu şiir kitabını tanıtmam da koca iki yıl oldu. Bu gecikmeden dolayı beni başışlamasını diliyorum.

Murat Soyak'ın bu şiir kitabı İstanbul 'da Roza Yayınları arasında çıkmış olup 70 sayfadan ibarettir. Kitapta 59 şiir yer alıyor...

Bir şiir kitabı için bu ideal bir ölçüdür. Albenisi olan bu kapakla şiir severlere merhaba diyor.

Şair Murat Soyak'ın başka kitapları da vardır:

Irmaklarca (şiir, 2006), Bahar Sürgünü (deneme, 2010), Acı Ceviz (hikâye, 2011), gibi kitapları da yayınlanmıştır.

Şairin Direniş Taşı / şiirler kitabının ilk giriş bölümünde ünlü şair Yunus Emre 'nin bir sözüyle sayfalarını okuyucularına açıyor.

Ve şöyle diyor: “Her dem yeni doğarız / bizden kim usanası” Bu sözler bile şairimizin manevi değerlerimize nedenli önem verdiğini görmek olasıdır. Kitabı ağır ağır okuyor ve bazı notlar alıyorum. Hatta bazı hoşuma giden veya ilgimi çeken bir kısım sözlerin ve dizelerin bile altını çizmeden edemiyorum. İşte beğendiklerimden bazıları: “Görkemli duruşun cenk hatırası / Akın akın şahlanan korkusuzluk // Yola yazgılı bir muştulu haber” (s.), Gümrah sarmaşık, güle vurgun” (4), yorgun değil yazıcı duymadık bir şikayet / çalışınca güzel iş elemeği göz nuru (5), çıkıp da gelmişim bir bilinmeze / dalım, yaprağım kaygılı (7), kışın efkarlı duman, kaygılı yürek / için için yandığının bir resmidir (10), bismillah ile açılan kapı / kutlu alkış, esenlik dileği (13), ağacı ayakta tutan kökler (15), yağmur yağar geniş zaman içre / tohum çatlar, bire bin verir (16), sırdaşım ardıç, alıç (21) gibi şiirsel sözler, dizeler (mısralar) kitapta benim seçtiklerimden birkaçı... Şairimizin dili de arı ve duru. Öyle yapmacık sözcüklere pek kulak asmıyor. Şiirlerinde kafiye (uyak), hece ölçüsü gibi konularında kaygısı yoktur. Serbes de yazsa akıcı ve yalın, rahat anlaşılır bir stili vardır. Şiirlerinde kullanılan sözcükler insanı pek rahatsız etmiyor; insanın yüzünü tırmalamıyor, Tenlerimizi okşar gibi gidiyor...

Genç şairimiz DİRENİŞ TAŞI (şiirler) kitabında acılarını, özlemlerini, yalnızlıklarını , sevgilerini, aşklarını, sosyal ve toplumsal görüşlerini az ve öz bir şiir gergefinde işleyerek ozanca sergilemeye çaba gösteriyor. Şiiri yenidir, şiirin ne olduğunu biliyor. Şiirde yeni olmaya çeşitli imgelerle çaba gösteriyor, ilerde daha da

başarılı olacağına inanıyorum. Elimizdeki “Direniş Taşı” (şiirler) kitabı bize bu ışığı göstermeğe yetiyor diye düşünüyorum. Gelecekte Niğdeli Şairler Antoloji , Seçki veya güldestesi hazırlandığında genç şairimiz Murat Soyak’ın da bu güldestede yer alacağına inancım ve güvenim tamdır. Şimdiden Murat SOYAK’ı yürekten kutluyor ve başarılarının devamını diliyorum. Sözlerimi şiir kitabında yer alan ve kitabına isim olarak seçtiği ‘ DİRENİŞ TAŞI’ adlı şiiriyle bağlamak istiyorum:

“Kudüs göklerinde masumların ahı
Yollar tutulmuş, gün ortası karanlık
Kan ağlayan anne, kapı eşiğinde
Bütün mazlumlara için ağıt
Her çılgılık ile dağlanan derin yara
Seyirci dünya, suskun dünya
Çağa gölgesi düşen, firavun’a karşı
Sürgün verecek dal, direniş taşı...

UNUTULAN BİR DERGİ: HİSAR

(Mehmet Çınarlı'nın Aziz Hatırasına)

Çimen ÖZÇAM

Türk dergiciliği yaklaşık yüz elli yıllık bir geçmişe sahiptir. Dergilerin, kültürümüzün geliştirilerek yeni nesillere aktarılması; bu vesileyle toplumun belli bir kültür birliği etrafında tek vücut hâle getirilmesindeki önemi inkâr edilemez. Bu genel fonksiyonunun yanında dergiler, değişik fikrî ve edebî anlayışların hem teşekkül hem de gelişip seslerini kamuoyuna duyurdukları birer zemin olma özelliğine de sahiptirler. Onlar, aynı zamanda, geniş okuyucu kitlesine ulaşabilmenin –gazeteden sonraki- en önemli vasıtalarından biridir.

Radyo ve televizyon gibi vasıtalar ve basın gittikçe ağırlık kazanan günlük yayın hizmetlerine rağmen; raflarda saklı kalarak elden ele ve nesilden nesile geçerek asıl kalıcı olacak ve kültür hizmeti verecek olan kitap ve dergilerdir. Bu sebeple millî kültür işleme ve geliştirme, tanıtma ve yayma hizmetinde olduğu kadar, milletimize sağlam bir görüş kazandırma, doğru ve köklü bilgi verme ile sürekli kaynak olma bakımından dergi ve kitapların önemli bir yeri olduğu; hiçbir imkân ve vasıta ile kıyaslanamayacağı, kuşku götürmez bir gerçektir.

Ancak, bu kadar hayatî kıymet taşıyan dergilerimiz ve bunların koleksiyonları, geçen zamanla birlikte kütüphanelerin tozlu rafları arasında unutulmaya terk edilmektedir. Böylece her okuyucunun, hatta araştırmacının onlara ulaşması zorlaşmaktadır. Bu açıdan, geçmiş yıllara ait dergilerin incelenmesi, dizinlerinin yapılması veya en azından –adlarının unutulmaması için- tanıtımlarının yapılmasında büyük faydalar vardır. Söz konusu çalışmalar yapılırsa, üzerinde durulan dergiler her yönüyle araştırmacılara büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Bu konuda en büyük sorumluluk da üniversitelere düşmektedir.

Bu düşünceler etrafında, şu an yayın hayatında olmayışının verdiği üzüntüyle ve “Hisar” ile adı bütünleşen rahmetli Mehmet Çınarlı'nın hatırasıyla, burada Türk dergiciliğinin yüz aklarından biri olan “Hisar”ı tanıtmaya çalıştık.

Cumhuriyet döneminin, özellikle 1950 sonrasının en önemli üç-beş dergisinden biri olan Hisar dergisi, 16 Mart 1950’de yayınlanmaya başlanmış, Aralık 1980’de de yayın hayatını noktalamıştır. Aradaki kesintileri çıkardığımız zaman Hisar’ın toplam yirmi beş yıl gibi uzun bir süre Türk okuyucusunun karşısına

çıkıldığını görürüz. “Aylık Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi” başlığıyla yayına başlayan Hisar’ın yayın hayatını iki devreye ayırabiliriz: Birinci devre, 16 Mart 1950- 1957 tarihleri arasını kapsar ki, yetmiş beş sayı ile tamamlanmıştır. Bu devrede derginin imtiyaz sahipliğini, sırasıyla, Mehmet Çınarlı (1-63) ve O. Fehmi Özçelik (64-75) yapmışlar; yazı işleri müdürlüğünü ise İlhan Geçer (1-9, 19-75) ile Nevzat Yalçın (10-18) üstlenmişlerdir.

Dergimizin ikinci devresi, Ocak 1964’te 1(76) sayısı ile başlar. (Parantez içindeki rakam birinci devredeki sayının devamıdır.) Dergi bu devrede çift rakamlı olarak çıkmıştır. İkinci devrede derginin imtiyaz sahipliğini Nezihi Bayman (1-6), M. Nuri Samancı (7-27), Mehmet Çınarlı (28-60), Osman Çınarlı (61-130) ve Zehra Kesarlı (131-277); yazı işleri müdürlüğünü ise İlhan Geçer (1, 121-277), Nevzat Yalçın (2-76), Müşerref Yılmaz (77-110) ve Selahattin Batu (111-120) yapmışlardır.

Böylece Hisar. XX cilt ve 277 sayı olarak yayın hayatından çekilmiştir.

Hisar dergisini çıkaranlar, kendilerine has bir sanat görüşü çizgisinde yirmi beş yıl okuyucu ile beraber olmuş, onlara bedî zevki aşılama çabışmışlardır. Derginin kurucuları M. Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, M. Necati Karaer, O. Fehmi Özçelik, Yahya Benekay, Fikret Sezgin ve H. İzzet Erolat’tır. Derginin çıkarılışı hakkında Gültekin Samanoğlu şunları söyler:

“Ankara’da, Ulus’ta –şimdi yıkılmış olan- İstanbul Pasta Salonu vardı. Biz de daha çok oraya gelirdik. Birbirimize yeni yazdığımız şiirleri okurken birbirimize daha da çok yakınlaşan arkadaşlarla, kendimizin yayınlayacağı bir dergi çevresinde birleşmeye, böylece Hisar’ı çıkarmaya karar verdik.”(Samanoğlu, 1967:16)

Hisar dergisini çıkaranlar ilk günlerden itibaren milliyetçi ve inançlı bir sanat gayesi taşımışlar ve bu görüşlerinden de taviz vermemişlerdir. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi’nin “Hisar Dergisi” maddesini yazan Mehmet Çınarlı, burada derginin amaçlarını şöyle sıralar:

“1. Batıyı taklit veya kopya ederek millî bir sanat meydana getirilemez. Türk sanatı kendi rengi, havası ve özellikleri içinde gelişebildiği takdirde bir değer kazanır ve Batı ile boy ölçüşmek imkânını bulur.

2. Sürekli olarak değişmesi, yenileşmesi esastır. Fakat bu değişme ve yenileşme eskiyi ret ve inkâr ederek, eskiyle bütün bağları kopararak sağlıklı ve tutarlı bir şekilde gerçekleştirilemez. Yeni eskiye dayanmalı ve ondan güç almalıdır.

3. Sanat hiçbir ideolojinin veya siyasî görüşün propaganda aracı yapılamaz. Sanatçı eserini yaratırken hür ve bağımsız olmalıdır.

4. Edebiyat dili, yaşayan ve konuşulan canlı bir dildir. Konuşulan dilde Türkçe karşılığı bulunan yabancı kelimelerin yazı dilinden çıkarılması yerinde olmakla birlikte, kelimelerde bir ırk ayrımı yapılarak halkın kullanıp durduğu ve kendi hançeresine uydurduğu kelimelerin asılları Arapça veya Farsçadır diye dilimizden atılıp yerlerine “öztürkçe” adıyla yeni kelimeler uydurulması, özellikle

“öztürkçe” sayılan bir kelimeye çeşitli kavramları karşılama görevi verilerek nüanslarının ortadan kaldırılması, dilin fakirleştirilmesi doğru değildir.”(Çınarlı, TDE Ans.,224)

Hisar dergisi, çıktığı günden itibaren rakipleri veya muhalifleri ile amansız bir mücadele vermiştir. Dergi, bazı gruplar tarafından muhafazakar, mutaassıp bir dergi olarak görülmüş ve suçlanmıştır. Bu gruplar, her zaman olduğu gibi, geçmiş kötülemeyi ve mensup olduğumuz milletin kültürünü hor görmeyi âdet edinerek kendilerini ilerici sanmışlar, Türk kültürünü savunanlara karşı olmuşlardır. Bunlara gereken cevabı Mehmet Çınarlı vermiştir:

“Geçmiş kayıtsız şartsız kötülemeyi, eskilerin hepsine küfretmeyi reddetmek; memlekete zararlı ideolojilerin propagandasını yapanlara sahifelerimizde yer vermemek muhafazakarlıksa biz bununla iftihâr ederiz.” (Çınarlı, 1955: 4-5)

Kısaca Hisar dergisi, millî kültüre ihanet eden, millî değerleri yok etmeye çalışanlara, dilimizi ve edebiyatımızı soysuzlaştırmayı gaye edinenlere karşı bir savaş çağrısı olarak çıkartılmış ve bu uğurda mücadele etmiş bir dergidir.

Hisar’ın bir başka özelliği de sayfalarını değişik imzalara her zaman için açmış olmasıdır. Hisar’ın kurucuları dışında, derginin birinci cildinde 129, ikinci cildinde 190, üçüncü ve dördüncü cildinde 222, beşinci cildinde ise 206 değişik imzaya rastlamaktayız ki bu da derginin dar bir kadro çerçevesi içinde kalmadığının bir göstergesidir.

Hakkında kısaca bilgi vermeye çalıştığımız Hisar, yirmi beş yıl gibi, her dergiye nasip olmayacak kadar uzun bir zaman süreci içerisinde edebiyatımıza yön vermiş; pek çok değerli imzanın gün ışığına çıkmasına vesile olmuştur. İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinden başlayarak, her alanda yetişen ve yetişmiş kimselerin başvurabileceği bir kaynak eser durumunda olduğu inkâr edilemeyecek olan dergimiz, millî kültürümüzün unsurlarını ve kaynaklarını geçmişten geleceğe taşıma amacından sapma göstermemiş, savunduğu sanat ve fikir ilkelerinden asla taviz vermemiştir. Bu vesile ile Hisar gibi unutulmaya başlanan dergilerimiz üzerinde incelemeler yapılması, dizinlerinin çıkarılması ve bu dergilerin yeni yetişen gençlere tanıtılması en büyük dileğimizdir.

Unutmayalım ki, bilgi çağına girdiğimiz bu yıllarda her Türk aydını, geçmişin fikir ve sanat hareketlerini öğrenmek zorundadır. Geleceği yaşamak ise ancak geçmiş bilmekle mümkündür.

NOTLAR

1. Gültekin Samanoğlu, “Radyoda Hisar Saati”, Hisar, 1 Mart 1967, s.16.
2. Mehmet Çınarlı, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c. IV, s. 224.
3. Mehmet Çınarlı, “Hisar Dergisi Hakkında”, Hisar, c. III, s. 60 (Nisan 1955), s.4-5.

GÜNEŞ DENİZE

Cemal KARSAVRAN

Raks ediyordu
Göçmen kuşun kanadında sonbahar
Yeleleri alevden
Dudağında buruk tebessüm
Gidip de dönememek

Esirdi şafağa gün
Esaret her yeni doğuş
Tarih sayfasında izi kalan
Bir takvim yaprağı daha
Düştü gözlere

Meriç'e saçtım umutlarımı
Ayçiçeğinin göbeğinde
Toprağa düştü sevdâ
Çisil çisil yağmurlarla
Bereket saç tellerinde

İzin istemez aşk
Çalar kapıyı aniden
Boğulup kelimeler
Mimiklere düşer yalın kılıç
Gözler olur nokta

Yeniden doğuştur istenç
Güneş toplayan gözlerde
Kar çiçeğinde açan
Beyaz mutluluktur
Baharla gülen

Erteleme zamanı
Mevsim dönüyor
Arala perdeyi bak
Gölge düşüyor güneşe
Güneş denize

BOĞAZDA KUŞLAR

İsmail ÖZMEL

Bir kuş süzülüyor kanat çırparak
Belli sevincinden gülüyor toprak.

Hür ufuklardan zevk aldığı belli,
Geçiyor bayrağı selamlayarak.

Gemi boydan boya yatmış sulara
Uyandı balıklar ısıklık çalarak.

Bir ahenk içinde kürekle deniz
Sevgi dağıtıyor nefes alarak.

Zamansız bir çığlık çatanalardan
Çocuklar uyandı bak ağlayarak.

Tarıyor denizin ak saçlarını
Misina takılmış bir sürü tarak.

Alıyor pasını tüm kıyıların
Bir gemi bordası bak yalayarak.

Yalılar habersiz geçen zamandan
Taşlarda izler var sulardan berrak.

İSMAİL ÖZMEL
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE NİĞDE

İsmail ÖZMEL
Tarihçesi ve Kenti

doğduğum şehir
NİĞDE

İsmail ÖZMEL

İSMAİL ÖZMEL
**NİĞDELİ
ŞAİR ve YAZARLAR**

İSMAİL ÖZMEL
BÜTÜN ŞİİRLER

**TÜRK MUSİKİSİ
VE
KÜLTÜRÜMÜZ**

**55
SORUDA
DÜŞÜNEN
İNSAN**

İSMAİL ÖZMEL

İSMAİL ÖZMEL

**MUHAFAZAKÂRLIK
VE
MEDENİYET**

Yayın

9 771306 373006

76.SAYI 7 TL
AKPINAR : Yeni Çarşı İş Merkezi
B / Blok • NİĞDE